

THE EFFECTS OF INMATES BEING ECONOMICALLY DISADVANTAGED PRIOR TO THEIR LIVES WITHOUT CRIME ON THEIR BEHAVIOURS TO COMMIT CRIME: CASE OF ANKARA PRISONS¹

Yazar / Author: *Arş.Gör.Dr. Caner ÇAKMAK*²

Abstract

The fact of crime, which is a highly complicated matter, was investigated with an economic perspective in this study. Data gathered through a questionnaire administered to 607 inmates in the penal institutions in Ankara sought a reply to the essential question whether economically disadvantaged persons are more likely to commit crimes that will allow them to get financial gain in comparison with other crimes. Persons who committed crimes against property were compared with those committing other crimes by means of 9 economic variables created in this context such as level of income, unemployment, tenancy, being below the poverty line, economic Level of the Surrounding material deprivation. Next, data collected from questionnaires were analyzed. Parametric and non-parametric analysis methods (Independent T-Test, Independent Ki-Square and Mann-Whitney U Test) were employed in the study. The results of the study showed, as expected, that many of the elements of being economically disadvantaged constitute significant risk factors for the crimes committed against property.

It was observed that these risk factors were more distinct in particularly theft crimes. However, no finding was encountered as to the fact that independent variables were risk elements for either fraud or vandalism crimes.

Key Words: Crime, Income, Unemployment, Receiving Financial Aid, Social Security, Economic Level of the Surrounding, Tenancy, Material Deprivation.

JEL Classification Codes: D31, E24, I22, H55

MAHKÛMLARIN SUÇ ÖNCESİ YAŞAMLARINDA EKONOMİK YÖNDEN DEZAVANTAJLI OLMALARININ SUÇ İŞLEME DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİLERİ: ANKARA CEZAEVLERİ ÖRNEĞİ

Özet

Bu araştırmada son derece karmaşık olan suç olgusu ekonomik bir perspektiften incelenmiştir. Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha mı çok işlerler, temel sorusuna Ankara ceza infaz kurumlarında bulunan 607 hükümlüden anket yöntemiyle toplanan veri ile cevap aranmıştır. Bu bağlamda oluşturulan 9 ekonomik değişken (gelir düzeyi, işsizlik, kiracı olma, yoksulluk sınırının altında olma, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, maddi yoksunluk vb.) ile malvarlığına karşı suç işlemleriyle diğer suçları işlemiş kişiler karşılaştırılmış ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Parametrik ve parametrik olmayan üç analiz yönteminin (Bağımsız T-Testi, Bağımsız Ki-Kare Testi ve Mann-Whitney U Testi) kullanıldığı araştırmanın sonunda beklenildiği gibi ekonomik açıdan dezavantajlı olmanın bileşenlerinin birçoğunun malvarlığına karşı işlenen suçlarda önemli risk faktörleri oldukları tespit edilmiştir. Özellikle hırsızlık suçlarında bu risk unsurlarının daha belirgin oldukları gözlenmiştir. Ancak çalışmada kullanılan bağımsız

¹ Bu çalışma, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalında yapılan "Farklı Suç Türleri Açısından Ekonomik Risk Faktörleri: Ankara Cezaevleri Örneği", adlı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

² Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Bölümü, canercakmak@duzce.edu.tr

değişkenlerin ne dolandırıcılık ne de yağma suçları için herhangi bir risk unsuru olduğuna dair bulguya rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Gelir, İşsizlik, Maddi Yardım Alma, Sosyal Güvenlik, Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi, Kiracılık, Maddi Yoksunluk.

JEL Sınıflandırma Kodları: D31, E24, I22, H55

1. Giriş

İnsanoğlu varoluşu ile beraber suç ile olan bağına kurmuştur. Öyle ki bazı inanışlarda, insanoğlunun dünyaya geliş öyküsü, ilahi bir suçun işlenmesine dayandırılmaktadır. Dahası Hıristiyanlık, “Asli Günah” (Original Sin) anlayışı çerçevesince insanı Âdem’in işlediği kabul edilen ilk suç (günah) nedeniyle doğuştan suçlu (günahkâr) olarak kabul etmektedir (Walsh ve Hemmens, 2011: 6). Dolayısıyla insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar insan hayatının ayrılmaz bir parçası olan suç, dün olduğu gibi bugün de toplumsal hayatımızın en önemli sorunlarından biri olagelmıştır. Her grup, topluluk veya toplumda pozitif etkileşimi sağlayan bağlar görevi gören normlara aykırı hareket edenler olmuştur. Toplumsal güveni, barışı ve birlikte huzur içinde yaşama düşüncesini tehdit ederek, toplumda korku ve panik ile toplumsal çözülmenin güçlü bir emaresi olan suç, bir toplumda var olan doğal ahenge büyük zararlar vermektedir. Bu sorunla başa çıkabilmek ve suçları önleyebilmek için öncelikle bu sorunun nedenlerini ortaya koymak ve bu sorunla mücadele yollarının doğru bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu konuda kriminoloji biliminin son birkaç yüzyılda ortaya koyduğu 200’den fazla teori ve model ile suçun nedenlerine ilişkin çok çeşitli perspektiflerden açıklamalar yapılmış ve suçun önlenmesi için çözüm önerileri sunulmuştur. Bu görüşler arasında özellikle Jeremy Bentham’la başlayan faydacı felsefenin suçlu davranışın nedenlerini anlama noktasında getirdiği ekonomi ve rasyonalite temelli bakış açısının önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. İnsanı rasyonel, bencil ve hırsçı bir varlık olarak gören Klasik Okul, suçlu davranışın nedenini bireylerin “yükte hafif pahada ağır”, “getirisi çok götürüsü az”, “zahmeti az faydası çok” (Dolu, 2011: 85) alternatifler olarak değerlendirmiştir. İnsanı ekonomik ve rasyonel bir varlık olarak değerlendiren bu görüş, bireylerin kararlarını fayda-maliyet ekseninde şekillendirmelerini, ahlaki olmasa bile kendi çıkarlarına olan alternatifleri tercih ettiklerini savunmaktadır. Bu noktadan hareketle kriminolojik çalışmaların ana akım görüşleri arasındaki yerini alan ekonomik perspektif, daha sonra yapılan işsizlik, yoksulluk, sınıf çatışması Marks ve sonrasında kapitalizmi eleştiren çalışmalardan esinlenen politik ekonomiye dair değişkenlerin de içinde bulunduğu daha karmaşık modellerle suç araştırmalarındaki yerini daha da güçlendirmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, ekonomik dezavantaj oluşturan değişkenler ile daha çok maddi menfaat sağlamaya yönelik suçlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmada ekonomik değişkenler bakımından malvarlığına karşı işlenen suçlar ile diğer suçlar arasında suçlar arasında anlamlı bir farklılıkların olduğu ileri sürmekte ve bunu tespit etmeye yönelik bir yaklaşım sergilemektedir.

Bu çerçevede Ankara ceza infaz kurumlarında bulunan 607 hükümlüden anket yöntemi ile toplanan veriler, IBM SPSS Statistics v21 ile analiz edilecektir. Çalışmamızın izleyen bölümünde gelir, işsizlik, yoksulluk, kiracılık sorunu, maddi yoksunluk gibi ekonomik değişkenler ile suç ilişkisine dair literatür özeti yer alacaktır.

Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler verilecektir. Son bölümde ise çalışmanın bulgularına yer verilecektir. Çalışma, analiz bulgularının literatür ile karşılaştırılması, genel değerlendirme ve bundan sonra yapılacak çalışmalar ve politika belirleyenler için yapılan önerilerle sona erecektir.

2. Literatür Özeti

Ekonomik koşullar ve suç arasında bir ilişkiyi irdeleyen düşüncelerin oldukça eskilere dayandığı bilinmektedir. Örneğin, Eflatun ve Aristo'dan bu yana sosyal düşünürler suçlu davranışı üzerinde yoksulluğun etkili olduğuna dair fikir yürütmüşlerdir. Konuyla ilgili olarak yapılan bilimsel araştırmalar ise Belçikalı bir matematikçi ve sosyolog olan Quettelet ve Fransız bir avukat olan Guerry'in 19. yüzyılda istatistiki metotlar kullanarak yaptıkları çalışmalar ile başlamıştır (Messner, 1980: 185). Ancak Nobel ekonomi ödüllü ABD'li iktisatçı Gary Becker'in 1968 yılında yayımlandığında büyük yankı uyandıran "Suç ve Ceza: Ekonomik Bir Yaklaşım" adlı makalesi ise suçlu davranışı hakkındaki düşünme biçiminde önemli değişiklikler sunmuştur. Becker'e göre, bazıların suçlu hale gelmesinde ana güdü bakımından diğer insanlardan bir farkı olmadığını ve suçluları diğerlerinden ayıran şeyin ise, onların fayda ve maliyetlerinin diğer insanlardan farklı oluşudur. Becker, bireyi, fayda maksimizasyonu peşinde koşan ve rasyonel davranan kişi olarak kabul etmektedir. Aslında Becker'in bu görüşleri bireyi rasyonel, bencil ve hazzcı bir varlık, fayda maksimizasyoncusu, olarak gören Klasik Okul'un, suçlu davranışın nedenini bireylerin "yükte hafif pahada ağır" (Dolu, 2011: 85) alternatifler olarak değerlendirmesinin modellenmesi olarak da düşünülebilir. Bu çerçevede birey, yasal işlerden elde edilecek gelir ile yasal olmayan yollardan elde edilecek parasal ve diğer kazançları, yakalanma ve hüküm giyme ihtimali ve alınacak olası cezanın şiddeti ve diğer unsurları da dikkate alarak, adeta bir fayda maliyet analizi sonucunda, suç işlemeyi işlememeye göre daha kazançlı görürse suç işlemeye yönelecek ve suçun marjinal faydası marjinal maliyetine eşit olana kadar bu faaliyetine devam edecektir (Becker, 1968:176-178, Becker, 1993: 390). Becker diğer unsurları, yasal ve yasal olmayan yollardan elde edilen gelir, tutuklanma sıklığı ve yasadışı faaliyette bulunma isteği, şeklinde ifade etmiştir (Becker, 1968: 177). Becker, Nobel konferansında, yukarıda ifade edilen diğer faktörlere kamu politikaları tarafından belirlenen; iç güvenlik harcamalarını, farklı suçların cezalarını, istihdam fırsatlarını, okullaşma ve eğitim programlarını da eklemiştir (Becker, 1990: 390).

Becker'e göre kar maksimizasyonu hedefiyle davranışlarına yön veren rasyonel insanın, suç işleme veya işlemekten vazgeçme kararını grafikte göstermişlerdir. Grafikteki f dikey eksen; kişinin hüküm giymesi halinde alacağı cezanın parasal karşılığını, Y yatay eksen ise; kişinin suçtan elde edeceği kazancın parasal karşılığını göstermektedir. 45 derecelik açığa sahip A doğrusu; tam olarak işlenen suçun doğuracağı zarar kadar ceza verilmesi durumunda kişinin alacağı cezayı göstermektedir. p_1 eğrisi; suçun doğuracağı zarardan daha fazla ceza verilmesini, p_2 ise; suçun doğuracağı zarardan daha az ceza verilmesi durumlarını göstermektedir. p_1 ve p_2 eğrilerinin iç bükey olmaları, cezanın şiddetinin suçun sebep olduğu zarara göre katlanarak arttığını belirtmektedir. Buna göre, Becker'in modelinin öngördüğü rasyonel insanın 100TL'lik bir kazanç için 230TL'lik bir cezayı göze almayıp suç işlememesi gerekmektedir. Bunu yaptığı durumda cd doğrusu miktarınca zarar edecektir. Ancak p_2

eğrisiyle ifade edildiği şekliyle cezaların hafif olması durumunda kişi, 200 TL'lik bir kazanç için 100TL'lik cezayı göze alıp suçu işleyebilecektir. Bu durumda *ab* doğrusu, kişinin bu suçtan elde etmeyi umduğu karı göstermektedir (Hekim ve Gül, 2011:130). Örnekten de anlaşılacağı üzere gelir ve suç arasındaki ilişki, negatif yönlü olarak değerlendirilmiştir. Bir başka ifade ile kişinin yasal faaliyetlerinden elde ettiği gelirin düşüklüğü yakalanmanın fırsat maliyetini de düşürerek kişileri adeta yasal olmayan faaliyetlerde bulunmaya teşvik etmektedir. Bunun engellenmesi için ise, ya yasal faaliyetlerden elde edilecek gelir düzeyini artırmak ya da eğitim düzeyini yukarı çekerek kişilerin yasalara olan uyum düzeyini yukarı çekmek gerekmektedir (Becker, 1968: 177).

ABD'li iktisatçı Isaac Ehrlich ise, 1973 yılında yayınlanan “Yasal Olmayan Faaliyetlere Katılım: Teorik ve Ampirik Bir Araştırma” adlı çalışması ile Becker'in yaptığı modeli, gelir seviyesinin ve gelir dağılımının, suçlu eğilimi ve suç oranlarını nasıl etkileyeceğini hesaba katarak, genişletmiştir. Ehrlich, sadece ekonomik bir model kurmamış aynı zamanda bu modelin geçerliliğini gelişmiş regresyon analizleriyle test etmiştir (Mendes ve McDonald, 2001:592). Ehrlich (1973) suç ile gelir arasındaki ilişkiye dikkat çeken çalışmasında, özellikle mala karşı işlenen suçların getirisinin, suça maruz kalanların sundukları fırsatlara ve bu fırsatların da toplumdaki ortalama gelir düzeyine bağlı olduğunu, ifade etmektedir. ABD'nin 1960 yılı suç verileri ile suç oranlarının belirleyicilerini analiz eden Ehrlich, daha yüksek ortalama aile geliri olanların saldırı, tecavüz, adam öldürme gibi şahsa karşı işlenen suçlar ve mala karşı işlenen suçlar –örneğin hırsızlık suçu- ile daha çok ilişkili olduğunu tespit etmiştir (Ehrlich, 1973: 538, 546-551).

Witte ve Tauchen'in ABD'deki 19-25 yaş grubu şehirli genç erkekler için FBI'ın Yeknesak Suç Raporlarından (Uniform Crime Reports) elde ettiği veriler ile yapmış oldukları çalışmalarında suçun, zekâ, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve işsizlik gibi değişkenlerle arasındaki ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada gelir düzeyinin suç üzerinde negatif yönlü ve güçlü bir etkisi olduğu bulunmuştur (Tauchen ve Witte, 1994: 12).

Doyle vd., 1984-1993 dönemi ABD verileri ile yaptıkları çalışmalarında işgücü piyasası, gelir adaletsizliği ve suç arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda, ücretler ile mala ve şahsa karşı işlenen suçlar arasında negatif yönlü ve güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca ücret düzeyinin suç üzerindeki etkisi işsizliğin suça etkisinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Doyle, 1999: 737).

Luiz, Güney Afrika verilerine dayanarak, 1960-1993 dönemini incelediği çalışmasında, kişi başına düşen suç sayısını bağımlı değişken olarak kullanırken, bağımsız değişkenleri; kişi başına gelir, kişi başına polis sayısı, tutuklanma oranı ve politik istikrarsızlık, olarak belirlemiştir. Çalışmasının sonucuna göre, modeldeki ekonomik değişkenler ile mala karşı işlenen suçlar arasında herhangi bir ilişki tespit edilemediği gibi, saldırı suçları ile kişi başına gelir arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Luiz, 2001: 58).

Gould vd., 1979-1997 dönemini kapsayan ve ABD verileri ile yaptıkları çalışmalarında, 1979-1997 yılları arasında vasıfsız erkek çalışanların ücretlerinde % 20'lik düşüş yaşanmasına karşın, 1993 yılından sonra mala ve şahsa karşı işlenen suçlar sırasıyla % 21 ve % 35 oranında artmıştır. Buradan hareketle, ücretlerdeki azalışın, suç miktarındaki artışla ilgisini araştıran Gould vd., düşük vasıfsız erkek çalışanlar üzerinde

ücret ve işsizliğin, suçun önemli açıklayıcı değişkenler olduğu ancak ücretin suç üzerindeki etkisinin işsizliğe göre yüksek olduğu sonucuna ulaşımlardır (Gould vd., 2002: 57-58).

Fafchamps ve Minten (2006) tartışmalı geçen 2002 başkanlık seçimleri sonrasında ülkenin dağlık bölgelerinde yaşanan petrol arzındaki sorunlar ve sonrasında yaşanan yüksek enflasyon ve beraberinde artan yoksulluk ile suç oranları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yaşanan ekonomik krizin en bunalımlı dönemi olarak kabul edilen Haziran 2002 döneminde yapılan geniş bir saha araştırmasının verileri kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarına göre yoksulluk artışı ile birlikte özellikle ekin hırsızlığı oranlarında önemli artışlar yaşanmaktadır. Araştırmada ayrıca, kolluk kuvvetlerinin sayısındaki artışın büyükbaş hayvan hırsızlığı –Madagaskar’da yoğun olarak görülen bir organize suç türü- suçlarında azalış gözlenmektedir. Çalışmada ulaşım maliyetlerindeki artışın ve kırsal yoksulluğun özellikle hırsızlık suçları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Fafchamps ve Minten, 2006: 579).

Mehlum vd. (2006), 19. yy Almanya’sının Bavyera bölgesindeki yoksulluğun suç üzerine etkilerini incelemişlerdir. Çalışmada Bavyera polis teşkilatı kayıtlarından elde edilen 100.000 kişi başına düşen suç sayısı, bağımlı değişken olarak belirlenmişken, o dönemde önemli bir yaşam standardı göstergesi olan çavdar fiyatları, çavdar ekimine etkisi olan yağmur yağışları, reel ücretler ise yoksulluk göstergeleri olarak kullanılarak, söz konusu değişkenlerin suç üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre yağış miktarı ile çavdar fiyatları arasında negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Azalan yağışla birlikte çavdar fiyatlarındaki artışın ise malvarlığına karşı işlenen suçlara pozitif etkisi olduğu belirlenmiştir. Çavdar fiyatları ile ilgili olarak standart sapmadaki bir artışın malvarlığına karşı işlenen suçlarda % 8’lik artışa neden olduğu tespit edilmiştir. Ancak yüksek çavdar fiyatlarının şiddet suçları üzerindeki etkisinin ise anlamlı bir şekilde negatif olduğu çalışmanın bir diğer bulgusudur. Yazarlar, çavdar fiyatlarındaki artışın bira fiyatlarını artışa neden olduğunu, bunun da bira (alkol) tüketimini azaltarak şiddet suçlarının azalmasına pozitif katkı sağladığı sonucuna varmışlardır. Çalışmada yoksulluk göstergesi olarak kullanılan bir diğer değişken olan reel ücretlerin malvarlığına karşı suçlar üzerindeki etkisi ise çavdar fiyatlarındaki artıştan çok daha yüksek bulunmuştur. Buna göre reel ücretlere ilişkin bir standart sapmadaki düşüş malvarlığına karşı işlenen suçlarda % 15’lik bir artışa neden olduğu tespit edilmiştir. (Mehlum vd., 2006: 373, 376, 383, 386).

Chiu ve Madden gelir eşitsizliği ve evden hırsızlık suçu arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında hırsızların hedef evleri kalitelerine göre seçtikleri ve gelir eşitsizliğinin bu suç türü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu belirlenmiştir (Chiu ve Madden, 1998: 123, 136). Fowles ve Mevra ise ABD’nin 1975-1990 dönemini araştırdıkları çalışmalarında, ücret eşitsizliği ve suç arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda, ücret eşitsizliği düzeyindeki bir artışın, adam öldürme ve saldırı gibi şiddet suçlarında önemli bir artışa neden olduğu ortaya konmuştur. Ancak bu pozitif ilişki mala karşı işlenen suçlar için tespit edilememiştir (Fowles ve Mevra, 1996: 178-179).

Kelly (2000), ise FBI’nin 1991 Yeknesak Suç Raporunu kullanarak şiddet suçları (adam öldürme, güç kullanılarak yapılan tecavüz, gasp ve tehlikeli veya öldürücü bir silahla yapılan saldırı) ve mala karşı suçlar (evden hırsızlık, hırsızlık ve oto hırsızlığı) ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmasında, başta gasp ve

saldırı suçları olmak üzere tüm şiddet suçları ile gelir eşitsizliği arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Kelly ayrıca, suçların çoğunun toplumun dezavantajlı konumda olan bireyleri tarafından işlenmesine karşın bu kişilerin eşitsizliği fazla olduğu bölgelerde suç işleme noktasında baskılara ve tahriklere maruz kaldıklarını belirtmektedir (Kelly, 2000: 537).

Narayan ve Smyth (2004), 1964-2001 dönemi verilerine dayanarak, Avustralya'daki genç erkek işsizleri ve erkeklerin haftalık reel ücretleri ile şiddet suçları ve malvarlığına karşı işlenen suçlar arasındaki ilişkiyi, Granger Nedensellik testiyle ölçmeye çalışmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; genç erkek işsizliği ve erkeklerin haftalık reel ücretleri ile dolandırıcılık, adam öldürme ve oto hırsızlığı suçları arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna karşın, bu değişkenler ile haneye tecavüz, gasp, saldırı ve basit hırsızlık suçları arasında uzun dönemli bir ilişki tespit edilememiştir (Narayan ve Smyth, 2004: 2079).

Gillani vd. (2009), Pakistan için, 1975-2007 dönemini kapsayan çalışmalarında, yoksulluk, işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik değişkenler ile suç arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışmada ele alınan zaman serilerinin durağanlık analizi, Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testi kullanılarak yapılmıştır. Değişkenler arasındaki uzun dönem ve nedensellik ilişkilerini ölçmek amacıyla, Johansen Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik testleri uygulanmıştır. Bu testlerin sonucunda, suç ile işsizlik, yoksulluk ve enflasyon arasında uzun dönem eşbütünleşme ilişkisinin var olduğuna dair bulgular tespit edilmiştir. Uzun dönem Granger nedensellik ilişkisinin incelemesi için ise, Toda-Yamamoto prosedürü uygulanmıştır. Nedensellik testi sonucunda işsizlik, yoksulluk ve enflasyon, suçun Granger nedenidir (Gillani vd., 2009: 79).

Maddah (2013), amacının İran'ın illeri arasında, işsizlik ve hırsızlık suçları arasındaki ilişkisini incelemek olarak belirlediği araştırmasında, Genelleştirilmiş Momentler tahmin yöntemi kullanmıştır. Çalışmada, 1997-2006 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenler; oto ve oto aksesuarları hırsızlığı, hayvan hırsızlığı, evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık ve diğer hırsızlıklardır. Söz konusu hırsızlık türleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen bağımsız değişkenler ise; işsizlik oranı, yoksulluk, 15-19 yaş nüfusu, 20-24 yaş nüfusu ve nüfus yoğunluğu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, işsizlik ve hırsızlık suçları arasında, güçlü, anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Maddah, İran'daki hırsızlık suçundaki değişimlerin işsizlik ile açıklanabileceği iddiasındadır. Bu nedenle, hükümetin işsizliği azaltıcı politikalar üretmesi gerektiği, düşüncesindedir (Maddah, 2013: 50-53).

Uluslararası kriminoloji literatüründe en güçlü argümanların içinde en azından birkaç ekonomi değişkeninin mutlaka olduğunu görmekteyiz. Ne var ki, Batı'da gerek makro gerekse mikro çalışmalarla ekonomik faktörlerin hemen hemen bütün boyutlarıyla incelenmesine rağmen bu değişkenlerin ülkemizde yapılan çalışmalarda daha çok makro düzeyde yapılan sınırlı sayıda araştırma dışında ele alınmadığını görmekteyiz (Gümüş, 2004; Güvel, 2004; Yamak ve Topbaş, 2005, Çiftçi ve Bahar, 2005; Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007; Aytaç vd., 2007; Cömertler ve Kar, 2007; Durusoy vd., 2008; Aksu ve Akkuş, 2010; Ata, 2011; Kaya ve Bozkurt, 2011; Abanoz, 2012; Polat, 2013). Örneğin Güvel (2004), 1995-2002 verilerini kullanarak, toplam suç sayısı, cinayet, hırsızlık ve soygun suç sayılarını, işsizlik, kişi başı reel GSYİH, eğitim, nüfus,

polis sayısı, reel toplam tüketim harcamaları, ücretler, okullaşma oranı, toplam nüfus, cinsiyet, yaş ve göç gibi sosyo-ekonomik değişkenler ile açıklamaya çalıştığı araştırmasında veri problemi yaşamasından dolayı istatistiksel anlamlılıkları ve nedensellik ilişkilerini test edememiştir. Ancak yine de yazar, kuramsal referanslar ile ilişkilerin yönü hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre, cinayet ile işsizlik arasındaki ilişkinin, doğrusal ve negatif yönlü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ekonominin genişleme dönemlerinde, işsizlik oranı azaldığında ve tüketim harcamaları arttığında adam öldürme olay sayısı da artmaktadır. Durgunluk dönemlerinde ve yüksek işsizlik dönemlerinde ise adam öldürme sayısının arttığını ifade etmiştir. Reel ücretler ile adam öldürme sayısı arasında ise doğrusal bir ilişki bulunamamıştır. Okullaşma oranı ve nüfus ile adam öldürme sayısı arasında hafif doğrusal ilişki bulunmuş, erkek cinsiyeti ile adam öldürme sayısı arasında ise doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Soygun ve hırsızlık suçları ile işsizlik arasında ise doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada ayrıca toplam suç olay sayısı ile nüfus arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre toplam nüfus arttıkça, toplam suç sayısının da arttığı belirlenmiştir. Eğitimin ise toplam suç sayısı üzerinde hemen hemen hiç etkisi olmadığı saptanmıştır (Güvel, 2004: 149-170).

Bununla birlikte ülkemizde mikro düzeyde yapılan ve sayıları bir elin parmaklarını geçmeyecek araştırma da yapılmıştır (İçli, 1992, Kızmaz, 2006; İçli vd., 2011, Kızmaz ve Bilgin, 2012). Ancak bu çalışmalar daha çok sosyolojik araştırmalar olduğundan suçun ekonomik değişkenlerle açıklanması noktasında son derece sınırlı oldukları görülmektedir. Söz konusu çalışmalar içinde en geniş örneklem (2.778 kişi) ile kapsamlı bir araştırma olarak kabul edilebilecek İçli ve arkadaşlarının 2011 yılında yayınladıkları, “Türkiye’de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler” eserinde sadece birkaç ekonomik değişken kullanılmıştır. Kızmaz’ın sosyolojik bir perspektifle Diyarbakır merkezinde gerçekleşen hırsızlık suçlarının hangi dinamikler ile gerçekleştiğini araştırdığı nitel çalışmasında yine meslek ve gelir düzeyi gibi çok az sayıda ekonomik değişken kullanılmıştır. Örneğin Dinler ve İçli (2009), “Türkiye’nin Suçlu Profili: Cezaevinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri” adlı projenin Isparta ile ilgili verilerini kullandıkları çalışmalarında; Isparta cezaevindeki hükümlülerin profillerini ortaya çıkarmaya çalışmış ve yoksulluğun suç üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 2005 Aralık ayında cezaevinde yaptıkları anketi 120 kişi ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, hükümlülerin öğrenim düzeyi düşük çıkmıştır. Toplam hükümlüler arasında ilkokul mezunu ve okuma yazma bilmeyenler en büyük kesimi oluşturmaktadır. Hükümlüler, eğitimlerini yarıda bırakmalarının en büyük nedeni olarak ise maddi yetersizlikleri göstermişlerdir. Hükümlülerin suç işlemeyen önceki yaşamlarında emek yoğun işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. En son çalıştıkları işten elde ettikleri gelirin ise geçimlerine yetmediği, diğer tespitlerdendir. Cezaevine girmeden önce işsiz olduğu veya geçimini başkalarının sağladığı hükümlü sayısının da kayda değer miktarda olduğu belirlenmiştir. Hükümlülerin kalabalık ailelerden geldiği, ailelerin ekonomik güçlük yaşadığı, ebeveynlerin düşük öğrenim düzeyine sahip olduğu, büyük çoğunluğunun hayatlarının bir döneminde göç etmiş kimseler olduğu, çalışmada tespit edilmiş hususlardandır. Yazarların yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiye dair görüşleri ise, yoksulluğun suç oranları üzerinde etkili olduğu şeklindedir. Özellikle malvarlığına karşı işlenen suçların yoksullar tarafından işlendiği, uyuşturucu ve kalpazanlık suçlarının ise daha çok yüksek gelirli kişilerce işlendiği, çalışma sonuçları arasında yer almaktadır. Araştırmada ayrıca ekonomik kaygılar ile suç işleyenler arasında yoksulların payının daha yüksek olduğu

vurgulanmıştır (Dinler ve İçli, 2009: 2472, 2484-2485).

Bir başka mikro düzeyli çalışmada Kızmaz (2006), Elazığ E Tipi Cezaevinde mükerrer suç işlemiş 40 kişi üzerinde yaptığı ve betimleyici özelliği ağır basan araştırmasında, derinlemesine görüşmeler, suç dosyalarının incelenmesi ve anket formunun uygulanması gibi üç araştırma tekniğini kullanmıştır. Araştırmanın suçluların sosyo-ekonomik statüleri ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili bölümünden elde edilen sonuçlara göre, mükerrer suç işlemiş suçluların önemli bir kısmı düşük sosyo-ekonomik profile sahip kişilerdir. Mükerrer suç işlemiş kişilerin düzenli bir işe sahip olmadıkları, çalıştıkları geçici işlerin ise vasıfsız ve bedeni güce dayalı işler olduğu, çoğunun yaptığı işten memnuniyet duymadığı, küçük yaşlarda suç işlemeye başladıkları, kolay para kazanılan işlerde çalışma arzularının yüksek olduğu, kendilerini alt ve orta sınıfta görmeyen yaygın olarak görüldüğü (anket uygulanan mahkûmların % 60'ı kendini alt sınıf, % 30'u ise orta sınıf kategorisi içerisinde görmektedirler), yoksulluğun yaygın olduğu, ebeveynlerinin de benzer şekilde düşük sosyo-ekonomik statüye sahip oldukları, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin tıpkı mahkûmlar gibi düşük olduğu, % 37.5'inin başka yerleşim yerlerinden göç ettiği, göç edenlerin % 75'inin köylerden ve % 56'sının iş nedeniyle göç ettiği, araştırmanın bazı tespitlerindedir. Aslında söz konusu çalışmaya konu olan mahkûmların pek çoğunun profilini özetleyebilecek sözler bir mahkûmca şöyle ifade edilmiştir (Kızmaz, 2006: 60-61, 70, 78, 150-171).

Akdeniz ve Üzümcü (2013), suçun sosyoekonomik nedenlerini Kars Ceza İnfaz Kurumu'nda gerçekleştirdikleri anket çalışması verileri ile araştırdıkları çalışmalarında, 63 hükümlünün hüküm giydiği suç türü ile yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi ve ekonomik durum arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Mikro düzeyli bir çalışma olan bu araştırmanın sonuçlarına göre hükümlülerin ve ailelerinin öğrenim düzeyleri düşük olarak tespit edilmiştir. Ayrıca hükümlülerin önemli bir kısmının yoksul olduğu ve kalabalık bir aile yapısına sahip oldukları belirlenmiştir. 63 kişilik örneklem içerisinde en çok rastlanan ilk iki suç ise sırasıyla adam öldürme ve hırsızlık olarak tespit edilmiştir. Hükümlülerin çoğunun ailesinde veya arkadaş çevresinde daha önce hüküm giymiş kişilerin bulunduğu araştırmanın tespitleri arasındadır. Göç etmiş hükümlüler arasında göç öncesi beklentilerin aksine göç sonrası bu beklentilerin karşılanamamış olduğu ve bu nedenle suça yöneldikleri araştırmanın bir diğer bulgusudur. Ayrıca suç işleme nedenlerinin suç türlerine göre dağılımı analiz edildiğinde, adam öldürme suçları; namus-şeref uğruna, kan davası, sarhoşken çıkan kavga, arazi anlaşmazlığı, bunalım, tahrik ve kavga küfür hakaret gibi nedenlerle işlenmiştir. Yaralama suçunun nedenleri olarak ise evlenmek için kız kaçırma ve para alacağı nedenleri belirleyici olmuştur. Yaşanan maddi sorunlar nedeniyle ise yalnızca maddi menfaat sağlamaya yönelik suçların işlendiği belirlenmiştir. Buna göre maddi sıkıntı yaşadığını belirten 9 hükümlünün 6'sı hırsızlık, biri yankesicilik, ikisi ise gasp ve kapkaç suçlarını işlemişlerdir. Ailevi sorunlar nedeniyle suç işlediklerini ifade eden hükümlülerin işledikleri suçların biri gasp, biri adam yaralama, ikisi adam öldürme ve üçü uyuşturucu suçlarıdır. Çalışmanın medeni durum değişkenine ilişkin bulgularına göre 63 hükümlünün 35'nin suç işledikleri dönemde evli oldukları; 25 kişinin ise bekâr olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın medeni durum başlığı altındaki ilginç bulgusu ise evli olanların bekârlara göre suç işleme nedenleri olarak ekonomik sıkıntıları daha çok belirtmeleri olmuştur. Araştırmada yer alan hükümlülerin yaş dağılımları incelendiğinde 23-32 yaş aralığında bulunanların oranın % 46 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın öğrenim değişkeni dikkate alındığında mahkûmların % 58,7'sinin ilkökul mezunu olduğu, ayrıca hükümlülerin % 87'sinin lise düzeyinden daha düşük bir öğrenime sahip

oldukları, yükseköğrenim mezunu hükümlü oranının ise sadece % 4,3 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. (Akdeniz ve Üzümcü, 2013: 115, 125-137).

Ülkemizde bu konuyla ilgili yapılan sınırlı düzeydeki alan araştırmalarının sayıca az olmasına ve yapılan mikro düzeyli çalışmaların daha çok sosyolojik perspektif ile gerçekleştirilmiş olmasına karşın bu çalışmada suçun ekonomik boyutları hakkında bilgi toplanabilecek pek çok değişken üzerinden incelenmektedir. Bu çerçevede mahkûmların suç işledikleri döneme ilişkin olarak eşdeğer hanehalkı geliri, işsizlik, sosyal sigortaya sahip olma, kiracılık durumu, düzenli olarak kira ödeyebilme, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, yoksulluk sınırının altında olma durumu ve maddi yoksulluk değişkenleri ile suç arasındaki ilişki ekonomik açıdan incelenmiştir. Örneklemden tüm kişiler suçlu olduğu ve çalışmaya konu olan veri setinde suça bulaşmayan bir kontrol grubuna ait veri olmadığı için suçlular kendi aralarında bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu çerçevede çalışma ile incelenen ana konu ekonomi ve suç ilişkisi olduğundan ekonomik yarar sağlamaya yönelik suçlar ile diğer suçların kıyaslaması yapılmıştır.

3. Yöntem

Açıklayıcı bir araştırma olan bu çalışmada suçun meydana gelme sürecindeki “Ne ve Nasıl” sorularından çok “Niçin” sorusunun cevaplarına odaklanılmaktadır. Diğer bir ifade ile bu çalışmada değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkileri anlamlandırmaya çalışılmıştır (Maxfield ve Babbie, 2000: 18-20; Böke, 2010: 14). Bu çerçevede verilerinin toplanması amacıyla anket metodu kullanılmıştır. Çünkü çalışmada herhangi bir suçtan hüküm giymiş olan yetişkinlerin ekonomik yönden dezavantajlı olma noktasında farklılık gösterip göstermedikleri ve böyle bir dezavantajlı konumda olan kişilerin diğer suçlara kıyasla maddi getiri sağlayıcı suçları mı daha çok işledikleri araştırılmaktadır. Böyle bir ölçüme yönelik en uygun veri toplama yönteminin ise anket olduğu düşünülmüştür.

Çalışmanın temel sorusu “Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler, diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak hırsızlık suçlarını daha mı çok işlerler?” olarak belirlenmiştir.

Ancak her bilimsel çalışmada olduğu gibi bu çalışmada belirli sınırlılıklar söz konusudur. Bu çalışmada ise zaman ve mekân olmak üzere iki temel sınırlılık bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırma kesitsel araştırma dizaynı kullanıldığı için çalışma sınırlı bir zaman dilimi çerçevesinde ve hâlihazırda cezaevinde bulunan hükümlüler üzerinde yapılmış, olmasına ilişkindir. Araştırmanın ikinci temel sınırlılığı ise bu araştırmaya esas teşkil eden verinin, Türkiye genelinde yapılan bir araştırmanın Ankara özelinde toplanan kısmından çekilen bir örneklemden elde edilen veriyi içermesine ilişkin olmasıdır. Örneklemden, Ankara’da suç işlemiş ve bu suçlardan dolayı hüküm giymiş mahkûmlar bulunmaktadır. Bu çerçevede çalışmada kullanılan veri, “Suçun Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri Araştırması” isimli ulusal araştırma ile elde edilen verilerden Ankara’da işlenen suçlara ilişkin olanlarının süzülmesi ile oluşturulmuştur. Veriler araştırma çerçevesinde oluşturulan bir anket formu ile ve mahkûmlarla yüz yüze görüşülmek suretiyle toplanmıştır. Araştırma, Adalet Bakanlığı’ndan gerekli izinler alınmak suretiyle aşağıda isimleri yazılı bulunan cezaevlerinde gerçekleştirilmiştir:

- Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurum
- Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- Ankara 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu,
- Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu
- Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu

Yukarıda sıralanan sınırlılıklara ek olarak, literatürde “triangulation” (nirenge) adı verilen ve ulaşılan bir sonucun farklı kaynaklardan doğrulanması esasına dayanan bir yaklaşım çerçevesinde, anket metoduyla toplanan verilerin resmi verilerle karşılaştırmasının yapılması elde edilen bulguların güvenilirlik ve geçerliliklerini teyit etme bakımından son derece faydalı olabilir. Zira literatürde suçlular üzerinde yapılan çalışmaların genel olarak polis ve hapisane verilerine dayalı olarak yapıldığını görmekteyiz (Maxfield ve Babbie, 2000: 94). Ancak, ülkemizde politik sebepler başta olmak üzere çeşitli nedenlerle suç verilerinin paylaşımı konusunda ciddi bir direnç bulunmaktadır. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı tarafından bu verilerin kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Hapisane verileri ise gerek TÜİK, gerekse Adalet Bakanlığı tarafından paylaşılacakla birlikte, bu kurumların paylaştıkları veriler bazen gruplanarak, bazen de çapraz tablolar halinde sunulmak suretiyle özetlenerek meta veri formatında paylaşıldığı, ham verilerin ise yayınlanmadığı bilinmektedir. Bu itibarla, bu alanda araştırma yapmak isteyen kimselerin doğrudan sahaya inerek ihtiyaç duydukları verileri kendilerinin toplaması gerekmektedir. Elbette, bu süreç bile gerekli izinlerin alınması için yapılan yazışmalar ve çeşitli bürokratik aşamaların tamamlanması için en azından birkaç aylık bir zaman dilimi ve sıralı bütün kurumların ve amirlerin onayına bağlı son derece zor bir süreçtir. Resmi suç kayıtlarının ham veri olarak paylaşılmaması nedeniyle bu çalışmada doğrudan mahkûmlarla yüz yüze görüşülerek toplanan veriler kullanılmıştır.

Bahsi geçen ulusal araştırma kapsamında araştırmanın Ankara ayağı için evren 4.220 mahkûmdan oluşturmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle farklı cezaevleri listelenmiş ve bu cezaevlerinde bulunan mahkûmların hangi suçlardan dolayı bu mahkûmiyeti aldıkları cezaevi yönetimlerinden alınmıştır. Bu noktada, öncelikle tüm cezaevleri arasından farklı cezaevi türlerini temsilen birer cezaevi seçilmiş, ardından da bu cezaevlerinde bulunan farklı suçlu türlerini temsil eden 2’şer koğuştur seçilmiştir. Teorik olarak suçluların buldukları koğuşlar, bu kişilerce işlenen suç türlerine göre maksimum homojenliği sağlayacak şekilde oluşturulmaktadır. Ancak, uygulamada zaman zaman farklı suç tiplerinden mahkûm olan kişilerin aynı koğuştur karışık olarak bulduklarına da rastlanmıştır. Bu nedenle, örneklem içinde bütün suçluların hedeflenen ölçüde ideal bir dağılım göstermemiştir. Bununla birlikte, her bir suç türünü temsilen belli bir minimum sayının altına da inilmemiştir. Bu çalışmada kullanılan veri seti için örneklem belirlenirken, Ankara’da suç işleyen ve haklarındaki hüküm kesinleşmiş olan mahkûmlar seçilmiştir. Zira her ne kadar her bir cezaevi genel olarak kendi bölgesinden gönderilen mahkûmları barındırmakla birlikte, ülkenin herhangi bir yerinden oraya transfer olan mahkûmlar da bulunabilmektedir. Bu nedenle, çalışma sonucunda yapılacak çıkarımların Ankara iline özel yapılabilmesi için, örneklemde yalnızca Ankara’da işledikleri suçtan dolayı bu cezaevlerinde bulunan kişilere yer verilmiştir. Ayrıca, büyük araştırma kapsamında tutuklular da bulunduğu ve bu kişiler hakkında kesin bir hüküm verilmemiş olduğundan dolayı, bu kimseleri daha en baştan suçlu gibi kabul etmenin gerek etik gerekse hukuki açıdan önemli bir problem

teşkil edeceği düşüncesiyle örnekleme tutuklu olan kimselere de yer verilmemiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde, örneklem tabakalı rastgele örnekleme belirlenen 607 kişi olarak belirlenmiştir. Bu örneklem üzerinde yapılan sosyal ve demografik dağılım analizleri, örneklemin Ankara genelinde bulunan mahkûmların özellikleriyle farklı kriterler bakımından genel olarak %1'den daha düşük bir hata payıyla büyük bir benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Çalışmada bağımlı değişken olarak malvarlığına karşı işlenen suçlar içinde önemli bir büyüklüğe sahip olan hırsızlık suçu tespit edilecektir. Suç kavramı ile kastedilen Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak tespit edilmiş olan bir suç eylemini gerçekleştirmeleri ve bu eylemin sonucunda bu suçtan mahkemece mahkûm edilmeleridir. Evden hırsızlık, oto hırsızlığı ve diğer hırsızlıklar gibi farklı türde hırsızlık suçları çalışmanın bağımlı değişken grubunu oluşturmaktadır. Mahkûmların şu an hapisteye olmalarına neden suç türü hırsızlık suçları arasında yer alıyorsa 1, diğer suç türleri (kişilere karşı, genel ahlaka karşı, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı, kamu sağlığına karşı işlenen suçlar gibi) arasında yer alıyorsa 0 olarak SPSS Statistics 21.0 programında analiz edilmek üzere kodlanmıştır. Çalışmanın temel önermesi olan ekonomik dezavantaja sahip olma durumu göstergeleri olarak; düşük eşdeğer hanehalkı gelir düzey¹, işsizlik², herhangi bir sosyal sigortaya sahip olmama³, aynı ve/veya nakdi yardım alma⁴, kiracı olma⁵, düzenli olarak kira ödeyememe,

¹ Gelir değişkeni bu konu hakkında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan değişkenlerdendir. Bu çalışmada da gelir değişkeni kullanılmış ancak aile fertlerinin tüketim alışkanlıkları dikkate alınarak eşdeğer hanehalkı geliri kullanılmıştır. Zira gelir eşitsizliğinin bireysel gelirler arasındaki farklar dikkate alınarak ölçülmesi nedeniyle hane gelirinin bireysel gelire dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun için ise ailedeki yetişkin ve çocukları dikkate alarak bir hesaplama yapmak gerekmektedir. Çünkü yetişkin ve çocukların tüketim alışkanlıkları birbirlerinden farklıdır. Bu doğrultuda OECD bir ölçek geliştirmiştir. Buna göre hanehalkındaki referans kişi "1", 14 yaş ve üzerindeki kişiler "0,5" ve 14 yaşın altındaki kişiler ise "0,3" katsayısı ile çarpılarak hanehalkı eşdeğer sayısına ulaşılmaktadır (TÜİK, 2012). Ancak bu araştırma TÜİK'in yapmış olduğu gelir ve yaşam koşulları anketi gibi kapsamlı bir hane araştırması olmadığından dolayı veri setimizde hanehalkı 14 yaşın altındaki kişileri tespit edebileceğimiz bir veri bulunmamaktadır. Oluşabilecek hata payını minimize etmek amacıyla ise 2014 adrese dayalı nüfus sayımı sonuçları dikkate alınarak bir hesaplama yapılmıştır. 2014 yılı nüfusunun neredeyse % 25'i 14 yaşın altındadır. Buradan hareketle örnekleme hane sayısının % 25'i 14 yaşın altında kabul edilmiştir. Ancak bu hesaplama bekâr veya evli olup sadece 2 kişinin olduğu haneler dâhil edilmemiştir. Elde edilen eşdeğer hane sayısı toplam hane gelirin bölünerek eşdeğer hanehalkı gelirleri belirlenmiştir.

² Hükümlülerin suç öncesi çalışma hayatlarına ilişkin veri, "Kamu sektöründe bir işte çalışıyordum", "Kendi işim/dükkanım vardı", "Özel sektörde tam gün bir işte çalışıyordum", "Özel sektörde yarım gün bir işte çalışıyordum", "Çalışmıyordum (ev hanımı, emekli, öğrenci)" seçenekleri için "0", "İşsizdim" seçeneği için "1" kodu kullanılarak elde edilmiştir.

³ Hükümlülerin suç öncesi herhangi bir sosyal sigortaya sahip olup olmadıklarına ilişkin veri, SSK, bağ-kur, emekli sandığı, yeşil kart, diğer sigorta türleri için "0" ve herhangi bir sigortası olmayanlar ise "1" olarak kodlanarak oluşturulmuştur.

⁴ Mahkûmların suç öncesi herhangi bir yerden aynı/nakdi yardım alıp almadıkları ve alıyordularsa bunu nereden aldıkları, nominal düzeyde ölçülmüştür. Yardım alıp/alınmama ait veri, "İşsizlik sigortasından", "Kaymakamlık/Valiliklerden", "Belediyelerden", "Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından", "Vakıf veya sosyal yardım kuruluşlarından, derneklerden", "Birinci derece akrabalarından", "Diğer akrabalarından", "Komşulardan" ve "Arkadaşlardan" için "0" ve "Hiçbir yerden yardım almıyordum" seçeneği ise "1" olarak kodlanmıştır.

⁵ Mahkûmların suç öncesi yaşadıkları evde kiracı olma durumlarını ölçen kiracılık değişkeni için "Hayır, ev sahibiydim" ve "Hayır, oturduğum ev aileme/akrabama aitti, kira ödemişiyordum" seçenekleri "0", "Evet, kiracıydım" ise "1" olarak kodlanmıştır.

yaşanılan muhitin ekonomik düzeyinin görece düşük olması¹, yoksulluk sınırın altında olma² ve maddi yoksun olma³ değişkenleri kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler yapılmadan önce dikkat edilmesi gerekli en önemli nokta verilerin kategorik (nominal, ordinal) veya sürekli (aralıklı, oransal) olup olmadığının bilinmesi ve bu doğrultuda uygulanacak analiz tekniklerinin belirlenmesidir. Veriler sürekli değişkenlerden oluşuyorsa parametrik testler, kategorik değişkenlerden oluşuyorsa parametrik olmayan testler kullanılır (Kalaycı: 2008: 85). Bu çalışmada kullanılacak değişkenler ise türleri itibariyle hem kategorik hem de sürekli değişkenlerden oluşmaktadır. Değişkenler doğrultusunda ve çalışmanın temel sorusu çerçevesinde, parametrik hipotez testlerinden Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent-Samples t-Test) ile parametrik olmayan hipotez testlerinden Ki-Kare Bağımsızlık ve Mann-Whitney U testleri kullanılarak çalışmanın analizleri yapılmıştır.

¹ Suç öncesi mahkûmların yaşadıkları muhitin ekonomik durumunu belirlemeye yönelik değişken likert tipi olarak hazırlanmış bir soru ile ölçülmüştür. Mahkûmun yaşadığı muhitin ekonomik düzeyi “Tamamen yokluk içinde olma”, “Oldukça fakir”, “Fakir”, “Normal”, “Zengin Sayılabilir”, “Zengin” ve “Çok zengin” olma durumu arasında bir değer almaktadır. 1 ile 7 arasında değişen puanlamaya göre değer ne kadar yükselirse yaşanılan muhitin ekonomik düzeyi o denli düşük olmaktadır. Diğer bir ifade 7 tamamen yokluk durumu ifade ederken 1 ise yaşanılan muhitin çok zengin olduğunu göstermektedir.

² Yoksul sınırının altında olma değişkeni, TÜİK tarafından en son 2010 yılında hane kişi sayısı ve gıda ve gıda dışı harcamalar esas alınarak hesaplanan dikkate alınarak yayınlanmış olan veriler, TÜİK’in parasal değerleri güncelleme aracı (TÜİK, 2015) kullanılarak 2011, 2012, 2013 ve 2014 yılları için tarafımızca hesaplanmıştır. Hesaplama sonunda elde edilen yoksulluk sınırları mahkûmların gelir düzeyine oranlanmış ve çıkan sonuç sıfırın altında ise “1”, üzerinde ise “0” olarak kodlanmıştır.

³ TÜİK’çe (2014), “Ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve belirlenmiş dokuz maddeden en az dört tanesini karşılayamama ya da mahrum olma durumu tanımlanan ‘maddi yoksunluk’ oranı”, TÜİK tarafından düzenli olarak yapılmış olduğu gelir ve yaşam koşulları anketi ile ölçülmektedir. Maddi yoksunluk hesaplamasında kullanılan dokuz madde şunlardır. Söz konusu dokuz madde şunlardır (TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi):

1. Beklenmedik mecburi bir harcama olduğunda bunu karşılayabilme.
2. Ailecek iki günde bir et, tavuk veya balık içeren yemek yiyebilme.
3. Ailecek bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek olma.
4. Evin ısınma maliyetini karşılayabilme.
5. Son on iki ay içerisinde ev kirası, konut kredisi, faturalar, ev kredisi dışındaki kredi, kredi kartı ve/veya elden borçların düzenli olarak ödenebilmiş olması.
6. Evde renkli bir televizyona sahip olma. (Günümüz için renkli televizyon sahibi olma durumu çok anlamlı olmadığında araştırmamızda mahkûmların suç öncesi yaşadıkları evlerinde televizyon olup olmadıkları sorulmuştur.)
7. Telefon sahibi olma. (TÜİK ev telefon sahipliğini soruyor olsa da araştırmamızda cep telefonlarının yaygınlığı ve eskisi kadar ev telefonlarına ihtiyaç duyulmadığından her iki telefondan birine veya ikisine aynı anda sahip olma durumu sorulmuş ve en az birine sahip olan kişi, bu madde açısından yoksun kabul edilmemiştir.)
8. Otomobil sahibi olma.
9. Çamaşır makinesi sahibi olma.

Eğer kişinin bu maddelerden en az dördünü karşılayamama veya mahrum olma durumu varsa, söz konusu kişi maddi yoksun olarak kabul edilmektedir. Maddi yoksun olanlar için “1”, olmayanlar için ise “0” kodlamaları yapılmıştır.

4. Bulgular

4.1 Evden Hırsızlık Suçuna İlişkin Bulgular

Evden hırsızlık suçu için yapılan analizler sonuçlarına göre bağımsız değişkenlerden yalnızca sosyal güvenlik değişkeni için anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

4.1.1 Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu analizde, evden hırsızlık suçunu işleyen mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamasına sahip olduğu görülmektedir ($p=0.000$). Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin aylık eşdeğer hane gelir ortalaması 514.71 TL iken, diğer suçları işleyen hükümlülerin ortalaması ise 1,105.89 TL'dir.

Tablo 1: Özet İstatistik Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Evet	25	514,71	266,107	53,22
	Hayır	573	1105,89	1640,28	68,52

Tablo 2: Bağımsız Örneklem T Testi

	Testi	Ortalamaların Eşitliği T Testi									
		Varyansların Eşitliği Levene Testi						95%'lik Güven Aralığı			
		Anlamlılık Düzeyi		Serbestlik Derecesi		Anlamlılık Düzeyi		Standart Hata		Alt Limit	Üst Limit
		F	Düzeyi	t	Derecesi	(2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Hata Farkı	Alt Limit	Üst Limit	
Aylık Eşdeğer Hane Halkı Geliri	Eşit Varyans	4,38	,037	-1,80	596	,072	-591,18	328,50	-	53,97	
	Eşit Varyans			-6,81	151,99	,000	-591,18	86,76	-762,60	-419,76	
	Olmayan Varyans										

4.1.2 İşsizlik ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık ve işsizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,007$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 3'ü incelemek gerekmektedir. Evden hırsızlık suçunu işleyenlerin işsiz olanlar arasındaki oranı

(%10.4) işi olanlar içindeki (%3.1) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında işi olanların oranı (%88), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında işi olanların oranından (%66.7) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Tablo 3: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İş var	Sayı toplamı	507	16	523
		İş durumu içindeki % oranı	96,9%	3,1%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	88,0%	66,7%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	69	8	77
		İş durumu içindeki % oranı	89,6%	10,4%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	12,0%	33,3%	12,8%
Toplam		Sayı toplamı	576	24	600
		İş durumu içindeki % oranı	96,0%	4,0%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

P Değeri: 0,007

X²: 9,392 SD: 1

4.1.3 Ayni/Nakdi Yardım Alma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık ve herhangi bir yerden ayni ve/veya nakdi yardım alma arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p=0,001$) ve güçlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 6 incelendiğinde, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%8.3) yardım almayanlar içindeki (%2.2) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işleyenler arasında yardım almayanların oranı (%69.8), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yardım almayanların oranından (%36) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin herhangi bir yerden ayni ve/veya nakdi yardım alanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yardım almama oranı daha yüksektir.

Tablo 4: Bağımsız Örneklem T Testi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım almayan	Sayı toplamı	406	9	415
		Ayni veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	97,8%	2,2%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	69,8%	36,0%	68,4%
	Yardım alan	Sayı toplamı	176	16	192
		Ayni veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	91,7%	8,3%	100,0%

	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	30,2%	64,0%	31,6%
Toplam	Sayı toplamı	582	25	607
	Aynı veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	95,9%	4,1%	100,0%
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

P Değeri: 0,001 X2: 12,633 SD: 1

4.1.4 Kiracılık Durumu ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Kiracı olma durumunun evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçları işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0.050$) görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 8'e bakıldığında, evden hırsızlık suçu işleyenlerin kiracı olanlar arasındaki oranı (%5.4), kiracı olmayanlar içindeki (%2.6) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı (%45.5), evden hırsızlık suçu işlemişler arasında kiracı olanların oranından (%28) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçu işlemişlerin kiracı olanlar arasındaki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kiracı olmayanların oranı daha yüksektir

Tablo 5: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Kiracı Olma Durumu	Kiracı değil	Sayı toplamı	265	7	272
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	97,4%	2,6%	100,0%
		Evden hırsızlık suçları içindeki % oranı	45,5%	28,0%	44,8%
Kiracı	Sayı toplamı	317	18	335	
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	94,6%	5,4%	100,0%
		Hırsızlık suçları içindeki % oranı	54,5%	72,0%	55,2%
Toplam	Sayı toplamı	582	25	607	
		Kiracı olma durumu içindeki % oranı	95,9%	4,1%	100,0%
		Evden hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

P Değeri: 0,050, X2: 2,979, SD: 1

4.1.5 Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Ev kirasını düzenli ödeyememe değişkeni açısından evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0,030$) görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 101'e baktığımızda, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzeyli olarak ödeyemeyenler arasındaki oranı (%6.4) kira ödeme sorunu olmayanlar içindeki (%2.8) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı (%64,8), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranından (%44) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeme sorunu yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmama oranı daha yüksektir.

Tablo 6: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlık		
			Hayır	Evet Toplam
Düzenli Kira Ödeyememe	Ödeyememe sorunu yok	Sayı toplamı	377	11 388
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	97,2%	2,8% 100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	64,8%	44,0% 63,9%
Düzenli Kira Ödeyememe	Ödeme sorunu var	Sayı toplamı	205	14 219
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	93,6%	6,4% 100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	35,2%	56,0% 36,1%
Toplam		Sayı toplamı	582	25 607
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	95,9%	4,1% 100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0% 100,0%

Tablo 7: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,487a	1	,034		
Süreklilik Düzeltme Katsayısı ^b	3,631	1	,057		
Olasılık Katsayısı	4,279	1	,039		
Fisher Kesinlik Testi				,053	,030
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,479	1	,034		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 9,02'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

4.1.6 Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.036 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve evden hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 10'da görüldüğü üzere, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yaşadıkları muhitin ortalama ekonomik düzeyi diğer suçları işleyenlere kıyasla belirgin bir şekilde daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 10'da görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi evden hırsızlık suçunu işleyenlere göre ekonomik olarak daha iyi durumdadır.

Tablo 8: Sıralamalar Özet Tablosu

	Evden Hırsızlık	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	579	299,68	173517,50
	Evet	25	367,70	9192,50
	Toplam	604		

Tablo 9: Parametrik Olmayan Test Sonuçlarına

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	5607,500
Wilcoxon W	173517,500
Z	-2,102
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,036

a. Grouping Variable: Şu an hapiste olunmasına sebep olan suç: Evden Hırsızlık

4.1.7 Yoksulluk Sınırının Altında Gelire Sahip Olma ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık ve yoksulluk arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (p=0,028). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 12'ye bakıldığında, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yoksulluk yaşayanlar arasındaki oranı (%6,3) yoksulluk yaşamayanlar içindeki (%2,8) oranından daha yüksek olduğu görülecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk yaşamayanların oranı (%61,3), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yoksulluk yaşamayanların oranından (%40,0) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin yoksulluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında yoksulluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Tablo 10: Çapraz Tablo Analizi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Yoksulluk Sınırının Altında Olma Durumu	Üstünde	Sayı toplamı	352	10	362
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	97,2%	2,8%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	61,3%	40,0%	60,4%
	Altında	Sayı toplamı	222	15	237
		Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	93,7%	6,3%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	38,7%	60,0%	39,6%
Toplam	Sayı toplamı	574	25	599	
	Yoksulluk sınırının altında olma durumu içindeki % oranı	95,8%	4,2%	100,0%	
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

P Değeri: 0,028 X2: 4,556 SD: 1

4.1.8 Maddi Yoksunluk ve Evden Hırsızlık Suçu İlişkisi

Evden hırsızlık ve maddi yoksunluk arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,037$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 14 incelendiğinde, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi açıdan yoksunluk yaşayanlar arasındaki oranı (%5,6) yoksunluk yaşamayanlar içindeki (%2,4) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranı (%49,7), evden hırsızlık suçunu işleyenler arasında yoksunluk yaşamayanların oranından (%29,2) daha yüksektir. Özetle, evden hırsızlık suçunu işleyenlerin maddi yoksunluk yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında maddi yoksunluk yaşamama oranı daha yüksektir.

Tablo 11: Çapraz Tablo Analizi

		Evden Hırsızlık			
		Hayır	Evet	Toplam	
Maddi Yoksun Olma Durumu	Yoksun değil	Sayı toplamı	283	7	290
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	97,6%	2,4%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	49,7%	29,2%	48,9%
	Yoksun	Sayı toplamı	286	17	303
		Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	94,4%	5,6%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	50,3%	70,8%	51,1%
Toplam	Sayı toplamı	569	24	593	
	Maddi yoksun olma durumu içindeki % oranı	96,0%	4,0%	100,0%	
	Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

P Değeri: 0,037 X2: 3,899 SD: 1

4.2 Oto Hırsızlığı Suçuna İlişkin Bulgular

Oto hırsızlığı suçunu işleyen mahkûmlarla bu suçu işlememiş diğer mahkûmlar arasında çalışmada kullanılan dokuz değişkenden yalnızca ev kirasını düzenli ödeyememe ve yaşanan muhitin ekonomik düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiş iken diğer yedi değişken için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

4.2.1 Ev Kirasını Düzenli Ödeyememe ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Ev kirasını düzenli ödeyememe değişkeni açısından oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına test edildiği Ki-Kare sonuçlarına göre iki grup arasında böyle bir farklılığın olduğu ($p=0,037$) görülmektedir. Tablo 124'e bakıldığında oto hırsızlığı suçu ve ev kirasını istikrarlı bir biçimde ödeyememe arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p=0,037$). Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 123'e baktığımızda, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzeyli olarak ödeyemeyenler arasındaki oranı (%5.5) kira ödeme sorunu olmayanlar içindeki (%2.3) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı (%64,7), oto hırsızlığı suçunu işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranından (%42.9) daha yüksektir. Özetle, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin ev kirasını düzenli ödeme sorunu yaşayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işleyenler arasında kira sorunu olmayanların oranı daha yüksektir.

Tablo 12: Çapraz Tablo Testi

		Evden Hırsızlık			
			Hayır	Evet Toplam	
Düzenli Kira	Ödeyememe sorunu yok	Sayı toplamı	379	9	388
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	97,7%	2,3%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	64,7%	42,9%	63,9%
Ödeyememe	Ödeme sorunu var	Sayı toplamı	207	12	219
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	94,5%	5,5%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	35,3%	57,1%	36,1%
Toplam		Sayı toplamı	586	21	607
		Düzenli kira ödeyememe içindeki % oranı	96,5%	3,5%	100,0%
		Evden hırsızlık suçu içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 13: Ki-Kare Testi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Kesin Anlamlılık Düzeyi (1 Kuyruklu)
Pearson Ki-Kare Katsayısı	4,185a	1	,041		
Süreklilik Düzeltme Katsayısıb	3,292	1	,070		
Olasılık Katsayısı	3,985	1	,046		
Fisher Kesinlik Testi				,062	,037
Doğrusal İlişki Katsayısı	4,178	1	,041		
Geçerli Gözlem Sayısı	607				

a. 0 tane hücrede (0,0%) 5'ten daha az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,58'dir.

b. Hesaplama yalnızca 2x2'lik bir tablo için yapılmıştır

4.2.2 Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Oto Hırsızlığı Suçu İlişkisi

Farklılık tespit edilen yaşanılan muhite ilişkin sonuçlar Tablo 14 ve Tablo 15'de yer almaktadır. Buna göre oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.049 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve oto hırsızlığı suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. Tablo 16'da görüldüğü üzere, oto hırsızlığı suçunu işleyenlerin yaşadıkları muhitin ortalama ekonomik düzeyi diğer suçları işleyenlere kıyasla belirgin bir şekilde daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 16'da görünen "Sıralama Ortalaması" katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi oto hırsızlığı suçunu işleyenlere göre ekonomik olarak daha iyi durumdadır.

Tablo14: Sıralamalar Özet Tablosu

	Oto Hırsızlığı	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	583	300,34	175099,00
	Evet	21	362,43	7611,00
	Toplam	604		

Tablo 15: Parametrik Olmayan Test Sonuçlarına

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	4863,000
Wilcoxon W	175099,000
Z	-1,765
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,049

a. Grouping Variable: Oto Hırsızlığı

4.3 Diğer Hırsızlık Suçlarına İlişkin Bulgular

Evden ve oto hırsızlığı dışında yer alan hırsızlıkların çalışmanın bağımsız değişkenleri ile olan ilişkisi incelendiğinde kiracı olma, yoksulluk sınırının altında yer alma ve maddi yoksun olma değişkenlerinin diğer hırsızlık suçları için herhangi risk faktörü olmadıkları tespit edilmiştir.

4.3.1 Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Diğer hırsızlık suçlarını işlemiş mahkûmlarla diğer mahkûmların aylık eşdeğer hanehalkı gelir ortalamalarını karşılaştırdığımız bu bağımsız t testi analizde, diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmların istatistiksel olarak anlamlı miktarda daha düşük bir aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalamasına sahip olduğunu görülmektedir ($p=0,001$). Diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalaması 753,19 TL iken, diğer suçları işlemiş hükümlülerin ortalaması 1.121,18 TL'dir. Özetle diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin bu suçu işlememiş olanlarla arasında aylık eşdeğer hanehalkı geliri açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile diğer hırsızlık suçunu işleyenlerin bu suçu işlemeyenlere göre daha düşük aylık eşdeğer hanehalkı geliri ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 16: Özet İstatistik Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Evet	65	753,1918	622,25455	77,18118
	Hayır	533	1121,1839	1688,32192	73,12934

Tablo 17: Bağımsız Örneklem T Testi

		Varyansların Eşitliği Levene Testi				Ortalamaların Eşitliği T Testi				
		F	Anlamlılık Düzeyi	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	Ortalamalar Farkı	Standart Hata Farkı	95%'lik Güven Aralığı	
									Alt Limit	Üst Limit
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	Eşit Varyans Olmayan Varyans	4,52	,034	-1,74	596	,082	-367,99	211,27	-	46,93
				-3,46	210,12	,00	-367,99	106,32	-577,59	-158,39

4.3.2 İşsizlik ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

İşsiz olma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.030$) çıkmaktadır. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 18'e bakıldığında, diğer hırsızlık

suçunu işlemişlerin işsiz olanlar arasındaki oranı (%18.2) işi olanlar içindeki (%9.9) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir şekilde, diğer suçları işlemişler arasında işi olanların oranı (%88.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında işi olanların oranından (%78.8) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin işsizler içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında iş sahibi olma oranı daha yüksektir.

Tablo 18: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
İş Durumu	İş var	Sayı toplamı	471	52	523
		İş durumu içindeki % oranı	90,1%	9,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	88,2%	78,8%	87,2%
	İşsiz	Sayı toplamı	63	14	77
		İş durumu içindeki % oranı	81,8%	18,2%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	11,8%	21,2%	12,8%
Toplam	Sayı toplamı	576	66	600	
	İş durumu içindeki % oranı	96,0%	11,0%	100,0%	
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

P Değeri: 0,03 0 X2: 4,654 SD: 1

4.3.3 Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.011$) görülmektedir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 19'a baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin sosyal sigortası olmayanlar arasındaki oranı (%15.9), sigortası olanlar içindeki (%8.9) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortası olanların oranı (%73.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında sigortası olanların oranından (%58.5) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında sosyal sigortaya sahip olma oranı daha yüksektir.

Tablo 19: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
		Hayır	Evet	Toplam	
Herhangi Bir Sosyal Sigortaya Sahip Olma Durumu	Sigorta Var	Sayı toplamı	390	38	428
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	91,1%	8,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	73,2%	58,5%	71,6%
	Sigorta Yok	Sayı toplamı	143	27	170
		Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	84,1%	15,9%	100,0%
		Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	26,8%	41,5%	28,4%
Toplam	Sayı toplamı	533	65	598	
	Herhangi bir sosyal sigortaya sahip olma durumu içindeki % oranı	89,1%	10,9%	100,0%	
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	100,0%	100,0%	100,0%	

P Değeri: 0,011 X²: 6,161 SD: 1

4.3.4 Aynı/Nakdi Yardım Alma ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Herhangi yerden aynı ve/veya nakdi yardım alma durumu açısından diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile diğer hırsızlık suçunu işlememiş mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık ($p=0.004$) tespit edilmiştir. Bu ilişkiyi anlayabilmek için Tablo 20'ye baktığımızda, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin yardım alanlar arasındaki oranı (%16.1), yardım almayanlar içindeki (%8.4) oranından daha yüksek olduğu fark edilecektir. Benzer bir biçimde, diğer suçları işlemişler arasında yardım almayanların oranı (%70.2), diğer hırsızlık suçunu işlemişler arasında yardım alanların oranından (%53) daha yüksektir. Özetle, diğer hırsızlık suçunu işlemişlerin herhangi bir yerden aynı ve/veya nakdi yardım alanlar içindeki oranı daha yüksek iken, diğer suçları işlemişler arasında yardım almayanların oranı daha yüksektir.

Tablo 20: Çapraz Tablo Testi

		Diğer Hırsızlıklar			
			Hayır	Evet	Toplam
Ayni/Nakdi Yardım Alma Durumu	Yardım Almayan	Sayı toplamı	380	35	415
		Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	91,6%	8,4%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	70,2%	53,0%	68,4%	
Yardım Alan	Yardım Alan	Sayı toplamı	161	31	192
		Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı	83,9%	16,1%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı	29,8%	47,0%	31,6%	
Toplam	Sayı toplamı		541	66	607
	Ayni ve/veya nakdi yardım alma durumu içindeki % oranı		89,1%	10,9%	100,0%
	Diğer hırsızlık suçları içindeki % oranı		100,0%	100,0%	100,0%

P Değeri: 0,004 X2: 8,056 SD: 1

4.3.5 Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi ve Diğer Hırsızlık Suçları İlişkisi

Diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile bu suçu işlememiş mahkûmların suç öncesi yaşadıkları muhitin ekonomik düzeyleri noktasında bir farklılık bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Buna göre olasılık değeri (p) 0.000 hesaplandığından sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve diğer hırsızlık suçunu işlemiş mahkûmlar ile işlememiş mahkûmlar arasında suç öncesi yaşanılan muhitin ekonomik düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır. “Sıralama Ortalaması” katsayısı büyüdükçe, bireyin yaşadığı muhitin ekonomik düzeyinin daha kötü durumda olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, diğer suçları işleyenlerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi diğer hırsızlık suçunu işleyenlere göre iktisadi açıdan daha iyi durumdadır.

Tablo 21: Sıralamalar Özet Tablosu

	Diğer Hırsızlıklar	N	Sıralama Ortalaması	Sıralamalar Toplamı
Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	Hayır	538	293,07	157672,50
	Evet	66	379,36	25037,50
	Toplam	604		

Tablo 1: Parametrik Olmayan Test Sonuçları^a

Yaşanan Muhitin Ekonomik Düzeyi	
Mann-Whitney U	12681,500
Wilcoxon W	157672,500
Z	-4,177
Asymp. Anlamlılık Düzeyi (2 Kuyruklu)	,000

a. Grouping Variable: Diğer Hırsızlıklar

4. 4. Toplam Hırsızlık Suçlarına İlişkin Bulgular

Çalışmada hırsızlık suçları evden hırsızlık, oto hırsızlığı ve diğer hırsızlıklar şeklinde bir kategoriye tabi tutulduğunda her bir suç türüne karşı gelen ekonomik risk

faktörleri Tablo 22’de görülmektedir. Ancak tüm hırsızlık suçları toplu olarak analiz edildiğinde ise sonuçların daha farklı olduğu görülmüştür. Buna göre hırsızlık suçları ayrı ayrı ikili analizlere tabi tutulduğunda ekonomik değişkenlerin risk oluşturabileceği hırsızlık türleri farklılaşırken, hırsızlık suçları toplam olarak değerlendirildiğinde ise tüm ekonomik değişkenlerin hırsızlık suçu için risk faktörü olduğu sonucu olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile araştırmada kullanılan aylık eşdeğer hanehalkı gelir düzeyi, işsizlik, herhangi bir sosyal sigorta güvencesine sahip olmama, aynı veya nakdi yardım alma, kiracı olma, kirasını düzenli ödeyememe, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, yoksulluk sınırının altında olma ve maddi yoksun olma değişkenlerinin tümü toplam hırsızlık suçları için önemli birer ekonomik risk faktörü olarak belirlenmiştir.

4. 5. Dolandırıcılık ve Yağma Suçlarına İlişkin Bulgular

Ekonomik değişkenlerin dolandırıcılık ve yağma suçlarını işleyenler ile bu suç türlerini işlemeyenler açısından ayırt edici özellikler olmadığı çalışmanın bir diğer bulgularındandır. Ancak bu sonuç yine de ekonomik sorunların bu suç türleri üzerinde etkisi yoktur anlamına gelmemelidir. Zira bu çalışmanın sınırlılıkları kapsamında kontrol grubu olmadığından bir nedensellik ilişkisi kurulamamıştır. Dolayısıyla benzer bir çalışma kontrol grubu oluşturularak yapıldığında ekonomik değişkenlerden en azından bazılarının dolandırıcılık ve yağma suçları üzerinde etkili olabileceği sonucuna ulaşılabileceğiz. Ayrıca dolandırıcılık suçları gibi belli bir eğitim, donanım, zekâ ve beceri gerektiren nitelikli suçları işleyenlerin sahip oldukları, bu donanımlar nedeniyle düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olmalarının beklenmediği söylenebilir. Kredi kartı dolandırıcılığı, sahtecilik gibi karmaşık suçların planlanmasında ve işlenebilmesi herşeyden önce belli bir bilgi birikimine, eğitime ve zekâyâ sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bu donanımdaki kişilerin ise açlık veya yoksulluk sınırının altında yaşıyor olabileceği veya asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip olacağı çok da beklenmeyen bir durumdur. Cezaevinde yapmış olduğumuz enformel görüşmelerde dolandırıcılık suçunu işleyenlerin hemen hepsinin bir iş sahibi olduğu ve yaptıkları dolandırıcılığın çalıştıkları iş faaliyeti ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Örneğin dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş bir mahkûmun sahte tapular düzenleyerek onlarca kişiyi dolandırdığı ve en son işinde yakalandığı bilgisi yine ikili görüşmelerde elde edilen bilgilerdendir. Özetle dolandırıcılık suçunu işleyenlerin hırsızlık suçlarına kıyasla suç öncesi ekonomik dezavantaj yaşamadıkları, bu nedenle de araştırmaya konu olan ekonomik değişkenlerin bu suç türü için önemli risk faktörleri olmadığı belirlenmiştir. Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin maddi sorun yaşamadıkları, rahatlıkla geçinebildikleri ve maddi sorun yaşamadıkları bulgusuna İçli vd. de (2011: 266) ulaşmıştır.

Ekonomik değişkenlerin risk faktörü olarak tespit edilemediği bir diğer suç türü ise yağmadır. Hiçbir ekonomik değişkenin bu suç türünü işleyenler ile işlemeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Yağma suçu, özelliği itibarıyla içinde şiddet içeren bir fiili ifade etmektedir. Dolayısıyla suç her ne kadar bir maddi menfaatin elde edilmesi amacıyla gerçekleşiyor gözükse de içinde cebir, şiddet veya tehdit gibi unsurlar içermektedir. Bu yönüyle yağma hırsızlık amacına yönelik cebir, şiddet veya tehdidin araç edildiği bir şiddet suçudur denilebilir. Bu nedenledir ki ABD’de yağma bir şiddet suçu olarak kabul edilmektedir (FBI, 2015). Çalışmamızda her ne kadar kullanılan ekonomik değişkenlerin yağma suçu için risk oluşturan unsurlar olmadığı sonucuna ulaşılsa da bu faktörlerin yağma suçunun nedeni değildir denilemez. Zira benzer bir çalışma, kontrol grubu oluşturularak yeniden dizayn

edilmeli ve yapılacak regresyon analizlerinin ardından nedensellik sonuçları ortaya konulmalıdır.

4. 6. Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Bulgular

Dolandırıcılık ve yağma suçlarına ilişkin bağımsız değişkenlerden hiçbirinin ekonomik bir risk faktörü olarak tespit edilememiş olmasına karşın; söz konusu değişkenlerin çoğu, malvarlığına karşı işlenen suçlar için ekonomik risk faktörleri olarak görülmektedir. Toplam altı değişken açısından (işsizlik, sosyal sigorta, aynı/nakdi yardım alma, düzenli kira ödeyememe, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, maddi yoksunluk) malvarlığına karşı suç işlemiş hükümlüler ile kişilere karşı suç işlemişler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Burada farktan kastedilen söz konusu değişkenlerin malvarlığına karşı suç işlemiş hükümlülerde negatif görünümü olmasıdır. Diğer bir ifade ile farklılık oluşturan değişkenler, malvarlığına karşı suç işlemiş kişiler arasında ekonomik dezavantajlılığa neden olan faktörlerdir.

Tablo 23: Analiz Sonuçlarının Toplu Görünümü

Bağımsız Değişkenler / Suç Türleri	Evden Hırsızlık	Oto Hırsızlığı	Diğer Hırsızlıklar	Hırsızlık Toplam	Dolandırıcılık	Yağma	Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar
Aylık Eşdeğer Hanehalkı Geliri	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✗
İşsizlik	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✓
Sosyal Sigortaya Sahip Olmama	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓
Aynı/Nakdi Yardım Alma	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✓
Kiracılık Durumu	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Düzenli Kira Ödeyememe	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✓
Yaşanılan Muhitin Ekonomik Düzeyi	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓
Yoksulluk Sınırının Altında Olma	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Maddi Yoksunluk	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✓

5. Sonuç

"Burada [koğuşta] ışık çok az, tıpkı yaşadığım gecekondu mahallesi kadar loş ve umutsuz. Kader kurbanı da değilim yanlış anlama hocam ama tek istediğim insan gibi yaşamaktı. Devlet iş verdi de ben mi çalışmadım hem? Zaten verdiği bir nüfus kâğıdı oldu bir de yeşil kart. Kimse bir şans vermedi. Sağdan soldan gelen yardımlarla da yürütülecek bir hayat değil benimkisi. Yani anlayacağınız payıma düşen hırsızlık oldu. Hem zengin çalmadan mı zengin oluyor? Neden biz de istediğimizi yemeyelim, giymeyelim ve istediğimiz yerlere gitmeyelim? Bu arada, siz sormadan ben söyleyeyim hocam, çıktığımda yine en iyi bildiğim işi yapacağım. Çalacağım." (Hırsızlık suçundan hüküm giymiş bir mahkûm, Ankara 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, E Blok, 1 Nolu Hükümlü Hırsızlar Koğuşu)

Araştırma esnasında bazı hükümlüler ile yapılan derinlemesine mülakatlardan elde edilmiş olan yukarıdaki ifadeler aslında bu çalışmanın ortaya çıkmasına neden olan "Acaba ekonomik yönden dezavantajlı bireyler daha çok maddi menfaat sağlamaya yönelik suçları mı işler?" sorusuna cevap niteliğindedir denilebilir. Ancak ekonomik sorunların suçlu davranışı üzerinde etkileri yukarıdaki ifadeler kadar net olmayabilir. Bu nedenledir ki bu durum öteden beri tartışılan konulardan olagelmıştır. Halk arasındaki yaygın kanaate benzer şekilde pek çok uzmanın da hemfikir olduğu suç ekonomi ilişkisinin literatürde genellikle yoksulluk, işsizlik, gelir düzeyi, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve benzeri değişkenler üzerinden incelendiği görülmektedir. Özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde makro ve mikro düzeyde yapılan pek çok bilimsel çalışma suça neden olabilecek ekonomi değişkenlerini yüzlerce yayınlanmış eser ile araştırmalara konu etmiş olmalarına rağmen ülkemizde yapılan çalışmalar maalesef iki elin parmaklarını ancak aşacak düzeydedir. Ülkemizde suç verilerinin ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından paylaşılmaması, ağırlıklı olarak makro analizlerin yapıldığı bu araştırmaların da güvenilirliklerini önemli ölçüde sarsmaktadır. Bu sorunu aşabilmek için suçlular üzerinde yapılan birkaç mikro araştırmada ise maalesef ekonomik faktörler yalnızca meslek ve gelir düzeyi gibi son derece iptidai birkaç soru ile "araştırılmış"tır. Bu çalışmaların daha çok sosyologlarca yapılmış olmasından dolayı konunun ekonomik perspektiften değerlendirilmesi eksik kalmıştır. Ancak suç gibi son derece karmaşık bir sosyal olgunun sadece ekonomik değişkenler ile açıklanmaya çalışılmasının eksik bir yaklaşım olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte ülkemizde suçlu davranışı mikro düzeyde ekonomik perspektiften açıklamaya çalışan bir çalışma olmadığından bu araştırma ile bu anlamdaki eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla, ekonomik dezavantaj başta olmak üzere, suça etki etme potansiyeli olan değişkenlerin kapsamlı olarak incelenmesine büyük bir ihtiyaç bulunmaktaydı. Bu bağlamda mikro düzeyde yapılan önceki çalışmalara kıyasla daha spesifik sorular oluşturularak konunun farklı yönleri daha detaylı olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma ile bir yandan literatürde yaşanan bu boşluğu doldurmak, diğer yandan da suç ve adalet politikalarına yön veren politika yapıcılara suçla daha etkin bir mücadele için ekonomi temelli tavsiyelerde bulunulması hedeflenmiştir.

Bu hedef doğrultusunda araştırmanın temel sorusu olarak, "Ekonomik yönden dezavantajlı konumda olan insanlar acaba daha çok maddi menfaat sağlayabileceklerini düşündükleri suçları mı işlemektir?" olarak belirlenmiştir. Suçlar TCK'nın genel suç

kategorileri çerçevesince ayırma tabi tutularak maddi kazanç elde etme saikleri işlenen suçlar olarak evden hırsızlık, oto hırsızlığı, diğer hırsızlıklar, dolandırıcılık ve yağma suçları ile bu suçların dışında kalan suçlar ayırımına tabi tutulmuştur. Bu suç kategorileri çerçevesinde, temel 9 hipotez ile kişilerin ekonomik durumlarına ilişkin değişkenlerin bu kimselerin diğer suçlardansa ekonomik çıkar elde etmeye yönelik suçları işleyip işlemedikleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bir diğer ifade ile aylık eşdeğer hanehalkı geliri, işsizlik, yaşanan muhitin ekonomik düzeyi, herhangi bir sosyal güveliğe sahip olmama, aynı/nakdi yardım alma, kiracı olma, düzenli olarak kira ödeyememe, yoksulluk sınırının altında olma ve maddi yoksunluk değişkenleri ile ölçülen ekonomik dezavantajlılığın ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçları işleyen kişilerde diğer suçları işleyen kişilerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın analiz sonuçlarına göre 7 set halinde oluşturulmuş toplam 63 hipotezimin 30'u kabul edilmiştir. Eşdeğer hanehalkı geliri değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık suçları için; işsizlik değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; sosyal sigorta değişkeni, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; aynı/nakdi yardım alma değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; kiracılık değişkeni, evden hırsızlık ve toplam hırsızlık suçları için; düzenli olarak kira ödeyememe değişkeni, evden hırsızlık, oto hırsızlığı, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için; yaşanan muhitin ekonomik düzeyi değişkeni, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, oto hırsızlığı, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için, yoksulluk sınırının altında olma değişkeni, evden hırsızlık ve toplam hırsızlık suçları için; maddi yoksunluk değişkeni, evden hırsızlık, toplam hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli risk faktörleri olarak tespit edilmiştir.

Sonuçlar yakından incelendiğinde ekonomik değişkenlerin özellikle hırsızlık suçları için önemli risk faktörü oldukları ve hırsızlık suçunu işleyen kişiler ile bu suç türünü işlememiş kişiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturdukları görülmektedir. Değişkenlerin hırsızlık türleri üzerinde en baskın olduğu suç türü ise evden hırsızlık suçu olarak görülmektedir. Ancak hırsızlık toplu olarak değerlendirildiğinde ekonomik faktörlerin hepsinin toplam suç türleri üzerinde oldukça etkili faktörler oldukları görülmektedir. Ekonomik faktörlerin hırsızlık türleri içinde en az etkiye sahip olduğu suç türünün ise oto hırsızlığı olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik değişkenlerin dolandırıcılık ve yağma suçlarını işleyenler ile bu suçları işlememişler arasında herhangi ayırt edici özellikler taşımadığı tespit edilmiştir.

Dolandırıcılık ve yağma suçlarına dair hipotezlerimizin kabul edilmeyişine karşın; ekonomik değişkenlerin hipotez testlerinde hırsızlık suçları ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için oldukça başarılı şekilde çalıştığı görülmektedir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin kendilerinin ve ailelerinin gelir durumlarına bakıldığında, bu kişilerin düşük gelir grubuna sahip ailelerden geldikleri ve genelde nitelik gerektirmeyen işlerde çalıştıkları görülmektedir. Hırsızlık suçlarını işleyenler arasında işsiz olanların oranı, diğer suç türlerini işleyenler arasındaki işsizlik oranına göre daha yüksektir. İşsizlik beraberinde sosyal güvenceden yoksun olmayı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle sosyal sigortaya sahip olmama oranı diğer suçlara kıyasla hırsızlar arasında daha yüksektir. Geçim sıkıntısı nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarından veya yakınardan aynı/nakdi yardım alma durumu da hırsızlık suçunu işlemiş olanlar arasında yaygın bir

durumdur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin yarısı söz konusu yerlerden aynı veya nakdi yardım almaktadır. Hırsızlık suçundan hüküm giymişlerin neredeyse ¼'ü kiracı durumunda ve yine ¼'ü de kirasını düzenli olarak ödeyememe sıkıntısı yaşamaktadır. Ayrıca bu kişilerin evlerinin bulunduğu çevrenin ekonomik düzeyi, diğer suçları işleyenlerin aksine çok daha düşük düzeydedir.

Hırsızlık mülkiyeti kendine ait olmayan bir şeyin sahibinin rızası ve izini alınmaksızın alıkonulması, kullanılması veya çalınması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda nazara verilen şey, yapılan eylem sonucunda kişinin maddi menfaat sağlayacağı bir şeyin varlığıdır. Bu nedenle hırsızlık suçu tanımdan da anlaşılacağı ve toplumsal yaygın kanaate göre de ekonomik bir menfaat temin etme motivasyonu ile yapılmaktadır. Bu nedenle hırsızlık suçunun işlenmesinde ekonomik gerekçelerin baskın olduğu söylenebilir. Yukarıda hırsızlık suçunu işleyen hükümlülere ait resmedilen tabloda, örnekleme yer alan bu suç türünü işlemiş kişilerin, hırsızlık suçunu işlemek için son derece uygun iktisadi koşullara sahip oldukları görülmektedir. İşsizliğin yaygın olarak görüldüğü hırsız hükümlü grubunda düzenli bir çalışma hayatına sahip olmama da sık görülmektedir. Düzenli yasal bir geliri olmayan bu kişilerin şahsi/hane gelirleri ise diğer mahkûmlara göre daha düşüktür. İşsizlikle paralel sosyal güvencesi olmayan bu insanların önemli bir bölümü kirada otururken, kirasını düzenli ödeyebilmekte zorlanmakta ve ekonomik olarak yaşadığı sıkıntılar nedeniyle bir süre sonra oturduğu evden de taşınmak zorunda kalmaktadır. Geçimini kamu kurum ve kuruluşlardan veya yakınlarından gelen yardımla sağlayan bu kişilerin yaşadıkları muhitler ise genelde sosyo-ekonomik açıdan düşük profilli kişilerin yaşadıkları yoksul bölgelerdir. Bu kişiler arasında açlık sorunu yaşanmasa da yoksulluk yaygın olarak görülmektedir. Ciddi finansal sıkıntıya işaret eden maddi yoksunluk ise yine hırsızlar arasında yaygın olarak görülmektedir. Ayrıca göreceli mahrumiyet skorlarının da diğer hükümlülere göre daha yüksektir. Ekonomik olarak böylesine dezavantajlı olma durumu hırsızlık suçunun oluşması için gerekli olan motive olmuş suçlu ihtiyacını karşılayabilecek bir ortam oluşturmaktadır. Ancak yine de her ekonomik dezavantaj sahibi olanın hırsızlık yapacağını söylemek son derece yanlış bir yargı olur. Burada vurgulanmak istenen ekonomik yönden dezavantajlılığın hırsızlık suçu için son derece önemli bir risk faktörü olduğudur. Kızmaz ve Bilgin (2012: 388), yaptıkları çalışmalarında hırsızlık suçunu işleyen kişilerin düşük gelir düzeyine sahip ailelerden geldikleri ve hükümlü babalarının düşük nitelikli işlerde çalıştıkları sonucuna ulaştıklarıdır.

Benzer değerlendirmeler malvarlığına karşı işlenen suçlar için de yapılabilir. Dokuz bağımsız değişkenden altısının diğer suçlara göre ayırt edici özellik gösterdiği malvarlığına karşı işlenen suçlara ilişkin benzer sonuçlara Kars Ceza İnfaz Kurumu'nda yaptıkları çalışma ile Akdeniz ve Üzümcü (2013: 125) de ulaşmıştır. Araştırmacılar yalnızca maddi menfaat sağlamaya yönelik suçların maddi sorunlar yaşayan kişilerce işlendiğini tespit etmişlerdir. İçli vd. (2011: 266) ise bu çalışmanın aksine malvarlığına karşı suç işleyen kişiler arasında işsizlik oranlarının düşük olduğu sonucuna ve ekonomik faktörlerin bu suçlara karşı bir ölçüde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuçlara ilişkin bir diğer nokta hükümlülerin ikamet ettikleri yerin özelliğine ilişkindir. Özellikle düşük sosyo-ekonomik statü sahibi hükümlülerin daha çok tercih ettikleri gözlenen gecekondu bölgeleri veya şehrin kenar mahalleleri, sosyal değerlerin daha fazla aşındığı ve çete suç alt-kültür unsurlarının veya suçlu değerlerinin daha yaygın olarak görüldüğü yerlerdir. Buradaki yetişkinler kadar burada doğan ve

çocukluğunu burada geçiren çocukların ve gençlerin suça karışma ihtimali şehrin diğer bölgelerine göre daha olası görülmektedir. Çocukluğunda öğrendiği suçlu davranışını hayatının kalan kısmında da sürdürme eğiliminde olan burada yetişmiş kişiler için suçluluk, hemen hemen öğrenilen ve sonrasında diğer kuşaklara öğretilen bir davranış modeline dönüşmektedir. Yoksulluk, işsizlik, kısa süreli öğrenim hayatı, şehrin diğer bölgelerindeki görece refah gibi unsurlar düşük sosyo-ekonomik statüye sahip kişiler için hırsızlık veya diğer malvarlığına karşı suçları işlemeye yönelik önemli motivasyon araçlarına dönüşerek çözümü zor bir kısır döngüye dönüşmektedir. Şehrin zengin bölgelerinde hayat bir yana bu bölgelerdeki organize suç örgütleri veya çete mensuplarının sahip oldukları görece zengin hayatlar da pek çokları için özenilecek bir hayat standardı olarak kabul edilebilmektedir. Kendi kadar eğitilmiş, bir zaman kendi kadar yoksul olan insanların illegal faaliyetler ile hayatlarını değiştirdiklerine tanık olan kişilerin bu suç örgütlerine dâhil olarak onların sahip oldukları zenginliklerin veya sahip olduğu olanakların kendince de elde edileceğini ummaktadır. Her ne kadar bu çalışmanın konusu örgütlü suçlar olmasa da mahkûmlar ile yapılan enformel görüşmelerimizde gecekondularındaki bu durum orada yetişip suça karışmış kişilerce defalarca dile getirilmiştir. Bu nedenle gecekondularındaki bu çete oluşumu suçlu davranışları üzerinde son derece etkili faktörlerden biri olabilir. Kızmaz ve Bilgin Diyarbakır özelinde yatıkları çalışmalarında bu duruma dikkat çekerek, gecekondularındaki yoksul ve işsizler üzerindeki çete faaliyetlerinin hırsızlık suçuna etkilerine vurgu yapmışlardır (Kızmaz ve Bilgin, 2012: 389).

Hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli risk faktörlerine ilişkin bazı politik öneriler ise şunlar olabilir. Önerilerimizden ilki, evden hırsızlık, diğer hırsızlıklar, hırsızlık toplam ve malvarlığına karşı işlenen suçlar için önemli bir risk faktörü olduğu sonucuna ulaşılmış olan gelir düzeyine ilişkindir. Özellikle adi suçları hırsızlık başta olmak üzere maddi menfaat temin etmeye yönelik suçların cazibesinin ortadan kaldırılması için Klasik Okul'un temel önermelerinden olan legal gelir düzeyinin daha cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile özellikle gelir artırıcı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle çalışanların önemli bir bölümünün asgari ücretli olduğu ülkemizde asgari ücret düzeyinin siyasi baskı ve kaygılardan uzak ülke gerçekleri dikkate alınarak hesaplanmış açık ve sonrasında yoksulluk sınırının üzerinde bir rakama çıkarılması gerekmektedir. Bununla birlikte yükseltilecek asgari ücret üzerindeki gelir vergisinin kaldırılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz. Aynı zamanda her yıl yapılan asgari ücret artışlarında enflasyon farkının ve ekonomik büyüme rakamlarının belli bir oranının hesaba katılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz. Uzun dönemde ise toplam istihdam içindeki asgari ücretli çalışan sayısının azaltılması hedeflenmelidir. Ayrıca özellikle son birkaç yıldır çevre ülkelerde yaşanan savaşlar nedeniyle ülkemize önemli miktarda mülteci ve sığınmacının geldiği bilinmektedir. Sayıları milyonlar ile ifade edilen özellikle Suriye vatandaşlarının bu topraklarda yaşadıkları ciddi finansal zorluklar, günlük hayatımızın her anında gözlemleyebileceğimiz konular arasına girmiştir. Ailesini geçindirme derdinin ötesinde hayatta kalabilmesi savaşını veren pek çok göçmenin asgari ücret düzeyinin dahi altında işlerde çalışmaya razı oldukları bilinmektedir. Özellikle Güneydoğu bölgemizdeki illerde ve büyükşehirlerde bu durum çok daha yaygın olarak görülmekte ve çalışma hayatını doğrudan etkilemektedir. Düşük ücretlerle çalışmaya razı göçmenlere karşı özellikle vasıfsız işçiler, sahip oldukları işleri koruma güdüsü veya bir işe girebilme uğruna asgari ücret düzeyinin altında gelire çalışmaya razı olmaktadır. Bu durum, yerli halk ile göçmenler arasında ciddi gerilimlerin

yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle Güneydoğu bölgesinde yaşanan göçmenlere yönelik protesto ve saldırı haberlerine hemen her gün rastlamak sıradan bir duruma dönüşmüştür. Elbette göçmenlere karşı artan nefret söylemleri ve saldırıları bu çalışmanın kapsamı dışındadır o nedenle özellikle göçmenler ile yerli halk arasında yaşanan gerilimlerin daha farklı nedenlerine burada değinilmeyecektir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının özellikle göçmenlerin işlerini ellerinden alıyor olduklarını düşünmesi ve çok daha düşük ücretler ile çalışmaya razı olduklarını görmeleri onlarda ciddi rahatsızlıklara neden olmaktadır. Göçmenler olmadan dahi kayıt dışı istihdam sorunu bu ülkenin önemli problemleri arasında idi. Yoksulluk, yüksek oranlı işsizlik, düşük eğitim düzeyi ve vasıfsızlık gibi nedenlerle asgari ücretin dahi altında, tehlikeli çalışma koşullarında ve sigortasız olarak çalışmak zorunda kalmak ülkemizin önemli sorunları arasında hep var olagelmıştır. Bu durumda olanlar çoğu zaman asgari ücret düzeyinde işte çalışanlardan dahi çok daha kötü ekonomik koşullara sahiptir. Sosyal güvenceden yoksun bu insanların asgari ücret düzeyinin altındaki gelir ile yaşamını idame ettirmesi oldukça zordur. Asgari ücretin bile oldukça yetersiz olduğu ülkemizde bu ücret düzeyinin altında bir gelire sahip olanlar için hırsızlık başta olmak üzere malvarlığına karşı suç işleme motivasyonlarının yüksek gelir grubunda yer alanlara kıyasla daha yüksek olması muhtemeldir. Bu nedenle suçlu davranışı açısından riskli grupta yer alan Suriyeli göçmenler olmak üzere çok düşük gelir düzeyine sahip insanlara sosyal yardımların artırılması gerekmektedir. Zira kaybedecek şeyi olmayan insanın, yasal gelir düzeyini artırabilecek imkânları bulamıyorsa, illegal yollara tevessül edebileceği dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte gelir miktarına etki eden en önemli faktörün eğitim olduğu bilinmektedir. 2014 istihdam verilerine göre, toplam 25.933.000 istihdam edilen içindeki lise altında bir eğitime sahip olanların oranı %63.2 ile ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca okur yazar olmayanların oranı %4.5 ile hiç de azımsanmayacak orandadır. Aynı yıla ait çalışanların meslek grupları incelendiğinde ise nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların oranı %15 ile önemli bir büyüklüğe sahiptir (TÜİK, 2014). Çalışma örneğinde de mahkûmlar ve mahkûm yakınları arasındaki eğitim düzeyinin düşük çıktığı ve nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların oranının %36.1 olduğu tespit edilmiştir. Ülke eğitim düzeyinin ve kalitesinin artırılması gibi makro hedefler her zaman korunmakla birlikte, kısa vadede İş-Kur veya Mesleki Yeterlilik Kurumları gibi kurumlarının koordinasyonu ve/veya yönetiminde vasıfsız işçilere beceri kazandıracak eğitim programları uygulanabilir. Eğitim programları genç vasıfsız işsizler ile başlatılıp mevcut çalışanlar ve farklı yaş kategorilerine doğru genişletilebilir. Böylece düşük gelirliler, işsiz ve vasıfsız bireylere, ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu mesleki nitelikler kazandırılarak yasal yollardan elde edebilecekleri bir gelir kapısı açılmış olacaktır. Böylece hem bu kişilerin suç işlemek için ayırabilecekleri zaman aralığı azalacak hem de elde edecekleri yasal gelir fırsatları ile bir suç işleme durumunda kaybedecekleri şeyler olabileceğini onlara hatırlatacaktır.

Gelir gibi işsizlik, hırsızlık ve malvarlığına karşı suç işlemişler ile diğer suçları işlemişler arasında farklılık oluşturan değişkenlerdir. Bu suç türlerini işlemişler arasında diğer suçları işlemişlere göre daha yaygın olarak görülen işsizlik ve işte istikrar durumu yalnızca suça etki eden önemli bir risk faktörü olmanın ötesinde toplumsal hayatın hemen her alanına etkisi olan en önemli sosyal sorunların başında gelmektedir. Yukarıda gelir bahsinde istihdama ilişkin politik önerilere ek olarak iş imkânlarının hangi alanlara doğru kaydığından ve bu çerçevede neler yapılabilirliğinden bahsedilebilir. Teknolojik olanaklar ve otomasyon sonucu ülkemizde de iş imkânları tarım ve sanayiden hizmet sektörüne doğru kaymaktadır. Fakat yine de sanayi

sektöründeki ara eleman açığı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle mesleki ideolojik ve kısır çekişmelerden arındırılmış anlayış çerçevesinde yeniden ele alınıp dizayn edilmesi gerekmektedir. “Meslek lisesi memleket meselesi” anlayışının bir şirketler grubunun idealize ettiği söylem olmanın ötesine geçip bu idealin realize edileceği adımların devlet tarafından zaman kaybetmeden atılması gerekmektedir. Bununla birlikte baş döndürücü hızla gelişen bilişim sektöründe önemli miktarda insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojik aygıtları hemen her alanda kullandığımız bu dönemde teknoloji tüketen bir toplum olmanın ötesinde aynı zamanda teknoloji üretebilen bir konumda olmamız gerekmektedir. Teknoloji yoğun alanlarda ihracatımızı arttırabilmek, yüksek katma değer üreten bir ekonomiye dönüşebilmek kısa sürede gerçekleştirilecek hedefler olmayabilir ancak bilgi ve teknoloji çağında yaşanan baş döndürücü değişimin gerisinde kalmak büyük tehlikeleri beraberinde getirecektir. Bu nedenle iş dünyasının ihtiyaç duyduğu ve iş bulma imkânı son derece fazla olan bu alanlar ile ilgili meslek ve beceri kurslarının ücretsiz olarak açılması gerekmektedir. Ancak açılacak bu kursların sadece sertifika kâğıt parçası vermenin ötesinde nitelikli olmaları gerekmektedir. Örneğin programcılık, web tasarım, yazılım uzmanlığı gibi kursların kısa sürede çok sayıda kişiye iş imkânı sağlayacağı düşüncesindeyiz. İşsizlik ile ilgili bir diğer husus işsizlik sigortasına ilişkindir. İşsizlik ile birlikte bir anda ciddi finansal zorluklarla karşı karşıya kalan kişiler için işsizlik sigortası bir emniyet supabı görevi icra etmektedir. Ancak işsizlik sigortasından faydalanabilmenin koşullarının kolaylaştırılması buna karşın ödeme miktar ve sürelerinin artırılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Zira en düşük işsizlik maaşı alabilmek için dahi işin kaybedildiği andan önceki 120 gün prim ödemesi olanların işten çıkarılma tarihinden itibaren 3 yıl geriye dönük olarak 600 gün prim ödemesi yapmış olmak gerekmektedir. Özellikle mahkûmlar arasında görülen iş hayatında istikrarsız olma durumu düşünüldüğünde söz konusu 120 ve 600 günlük prim ödemesi yapmanın ne kadar zor olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu sürelerin düşürülmesi ve asgari ücretin maksimum %80’ini geçmeyecek şekilde hesaplanan işsizlik maaş tutarının ödenen primler ile orantılı olarak yükseltilmesi kanaatimizce daha doğru olacaktır. İşsizliğin suç üzerindeki etkisinin azaltılmasına yönelik bir diğer politik öneri mükerrer suçluluğun azaltılmasına ilişkindir. Hayatında herhangi bir nedenle suç işlemiş veya cezaevine girmiş kişilerin yeniden toplumsal adapte olmaları oldukça zordur. Cezalarını çekerek özgürlüğüne kavuşanların tahliye sonrası hayatlarına ilişkin olarak toplumsal hayatta çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya geldikleri bir gerçektir. Suçlu olarak damgalanan bu kişilerin ailesi, arkadaş çevresi ve toplum tarafından dışlanmakta, yasal bir gelire imkân tanyacak iş bulabilme olanağı bu kişiler için son derece zor olmaktadır. Bu durum onları toplumsal normlardan yeniden ve daha hızlı şekilde sapma motivasyonlarını arttırabilir. Kızmaz’ın mükerrer suçlular üzerinde yaptığı çalışmasında derinlemesine mülakat yönetimi ile elde etmiş olduğu ve bir mahkuma ait şu sözler durumu tüm gerçekliği ile ortaya koymaktadır. “Suçlu olarak damgalandım. Bu da, cezaevinden çıktuktan sonra iş bulmamı ciddi olarak engellendi.” (Kızmaz, 2006: 286). İçli vd.’nin cezaevi araştırmalarında hükümlüleri tahliye sonrası en çok tedirgin eden konunun iş bulamamak, aile veya çevrenin dışlaması olduğu belirtilmiştir. Mahkûmların tahliye sonrası kendilerine yönelik önyargılardan dolayı iş bulma imkanlarının çok zor olduğu kanaati oldukça yaygındır. Her ne kadar iş hukukuna göre, iş yerlerinde belli bir oranda hükümlü çalıştırma zorunluluğu olmasına karşın bu kaideye çok da uyulmadığı görülmektedir (İçli vd. 2011: 269) Nilsson (2003: 57) yaşam koşulları ve sosyal dışlanmışlık faktörlerinin yeniden suç işlemedeki rolünü incelediği çalışmasında; İsveç cezaevlerinden infazını tamamlayıp dışarı çıkan ve 3 yıl içinde yeniden suç işlemiş 346

kişiyi mülakat yöntemini kullanarak elde veriler ile incelediği araştırmasında, yaşam koşullarının (iş, finansal durum, konut, sosyal ilişkiler, sağlık vb.) yeniden suç işleme ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nilsson, 2003: 57). Bu nedenle cezaevlerinde bulunan mahkûmlara dışarı çıktıklarında kendilerini bekleyen zor şartlara daha kolay adapte olmalarını sağlayacak mesleki kurslar verilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki tecrübelerimiz bizlere mesleki eğitimlerin sınırlı düzeyde ve daha çok açık ceza infaz kurumlarında verildiği göstermiştir. Bu eğitimlerin kapalı ceza infaz kurumlarında da yaygınlaştırılmasının daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Tüm günün koşullarda geçirilerek tüketilmesi zamanla mahkûmlarda tembelliğe, uyuşukluğa, yetenek-düşünme kapasitesinde azalmaya ve beceri kayıplarına neden olmaktadır. Bir meşguliyet ve yetenek kazandırılması bu nedenlerden dolayı da son derece önem arz etmektedir.

Herhangi bir kurum veya kişiden aynı/nakdi yardım alma durumunun mahkûmlar arasında oldukça yaygın olduğu belirlenmiştir. Özellikle hırsızlık ve malvarlığına karşı işlenmiş suçlarda bu durumun daha belirgin olduğu görülmektedir. Zaten işsizliğin yaygın, gelir düzeyinin düşük olduğu bu grupta yer alanların geçimini yasal yollar içinde ancak yardımlar ile sağlayabilmektedir. Çoğu zaman bu yardımların bile yeterli olmadığı bilinen bir gerçektir. Ülkemizde valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, sivil toplum örgütleri gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan bu yardımların daha kapsayıcı bir program dâhilinde artırılarak devam ettirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Ayrıca söz konusu yardımların mevcut dağılım, düzensiz ve gelişigüzel yapısından çıkarılıp daha sistematik hale getirilmesi gerekmektedir. Yapılacak yardımların her türlü ideolojik ve siyasi kaygılardan arındırılarak sosyal devlet olmanın gereklilikleri seçim sloganlarının ötesine geçip realize edilmelidir. Bu yardımlar, siyasi partilerin her seçim döneminde seçim yatırımı olarak kullanacakları argüman haline dönüştürülmesinin önüne geçilmelidir (Dolu, 2011: 337).

Kiracılık ve/veya ev kirasını düzenli ödemede yaşanan zorluklar, hırsızlık ve malvarlığına karşı suç işlemiş kişiler arasında yaygın olarak görülmektedir. Örneğin malvarlığına karşı işlenen suçlarda ev kirasını ödeyemeyen hükümlülerin oranı %41 düzeyindedir. Malvarlığına karşı suç işlemiş kişilerin neredeyse yarıya yakının ev kirası ödemelerinde sıkıntı yaşıyor olması önemli bir problem olduğu kanaatindeyiz. Özellikle düşük gelir düzeyine sahip insanların uzun yıllar süren kira ödeme zorunluluğunun onlara getirmiş olduğu ciddi finansal zorunluluklar suçluluk için önemli bir risk faktörüne dönüşebilmektedir. Özellikle büyükşehirlerde yaşayan ve asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip kişilerin bütçelerinde kira giderleri içinde ciddi bir orana sahiptir. Çoğu zaman temel gıda masraflarını dahi karşılayamayacak durumda olan insanların omuzlarına yüklenmiş olan kira ödeme zorunluluğu ailenin geçiminden sorumlu kişi başta olmak üzere ailenin tüm fertlerinde önemli rahatsızlıklara ve gerilimlere neden olmakta ve ailelerin problemlerin üstesinden gelebilme kapasitelerini azaltıcı önemli negatif bir motivasyon unsuruna dönüşmektedir. Kirasını ödeyemediği için intihar eden, ev sahibi ile kavga eden veya iki taraf arasında öldürmeye kadar giden haberlere yazılı ve görsel basından sürekli olarak şahit olmaktadır. Aynı zamanda düşük gelir düzeyi ile yaşanan konutun yaşam standartlarının son derece düşük olacağı da bir gerçektir. Çoğu zaman başlarını sokacakları bir ev olması dışında başkaca talepleri olmayan insanların düşük standartlara sahip evlerde yaşamak zorunda kalmaları, bu kişileri gecekondu bölgeleri veya şehrin pek çok yönden geri kalmış kenar mahallelerinde ev tutmak zorunda bırakmaktadır. Bu yerleşim yerlerindeki suçlu sayıları ve suçluluk oranları ise şehrin diğer bölgelerine göre daha yüksek düzeydedir. Kiracılık sorunun üstesinden gelinmesi bir yönüyle insanları ev sahibi yapabilmekten

geçmektedir. Bu amaç doğrultusunda Toplu Konut İdaresi'nin dar gelirlilere yönelik sağlıklı ve güvenilir konut projelerinin daha da artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Kira öder gibi ev sahibi olma şansı dahi bulunmayanlar için düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânları sağlanmalıdır. Özellikle dar gelimli vatandaşlar için inşa edilecek konutların tamamlanma aşamasına kadar bu kişilere kira yardımıyla bulunulması, kiracılık ve düzenli kira ödemede sorun yaşayanlar için bir diğer alternatif olabilir. Bu önerilerin suç işleme potansiyelinin düşürülmesine katkı sağlanacağı düşüncesindeyiz.

Yukarıda ifade edilen hususlar dikkate alındığında bu çalışmanın temel sorusu olan “Acaba, ekonomik açıdan dezavantajlı olan kişiler, diğer suçlara kıyasla maddi kazanç elde etmelerini sağlayacak suçları daha mı çok işlerler?” sorusuna dolandırıcılık ve yağma suçları için olmasa da hırsızlık ve genel olarak malvarlığına karşı işlenen suçlar için “evet” yanıtı verilebilir.

Bu çalışmanın önemli katkılarından biri ülkemizde daha önce mikro düzeyde yapılan araştırmalarında göz ardı edilmiş olan suça ekonomik bakış açısının getirilmesi olduğu düşünülmektedir. Kriminoloji literatüründe suçun ekonomik boyutlarına değinen pek çok teori geliştirilmiş ve yukarıda ifade edilen değişkenlerin suçun açıklanmasında önemli oldukları vurgulanmıştır. Bu nedenle, ekonomik mahrumiyeti ifade eden işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımında adaletsizlik ve benzeri değişkenler uluslararası literatürde suçlu davranışı açıklayan önemli faktörler olarak ele alınmış ve yüzlerce araştırmaya konu edilmiştir. Ne var ki, Türkiye’de yapılan çalışmalarda bu değişkenlerin yalnızca bir kaçına makro çalışmalarda yer verilmiştir. Mikro çalışmalarda ise bu değişkenler neredeyse hiç dikkate alınmamıştır. Özellikle sosyolojik bakış açılarıyla gerçekleştirilmiş alan araştırmalarında çok az sayıda yer verilen ekonomik değişkenlere bu çalışmada sahadan toplanabildiği ölçüde yer vermeye gayret edilmiştir. Önceki çalışmalarda ekonomi suç ilişkisi daha çok gelir düzeyi, meslek gibi birkaç soru ile betimsel düzlemde açıklanmaya çalışılırken bu araştırma ile suçun ekonomik boyutlarına değinen Klasik Okul, Anomi ve Gerilim Teorileri ile Radikal Kriminolojinin suçlu davranışı açıklamada önem atfettikleri ve yukarıda ifade edilen 15 ekonomik değişken dikkate alınarak ekonomik olarak dezavantajlı konumda olanların daha çok ekonomik menfaat sağlayabilecekleri düşüncesi ekseninde incelenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçların, yapılan analiz, değerlendirme ve politik önerilerin, bu konu hakkında sonraki dönemlerde yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacağı umulmaktadır.

Kaynakça

Abanoz, İ. N., (2012), *Ekonomik Kriz, Kapitalizm ve Suç*, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Akdeniz, S., Üzümcü, A., (2013), “*Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme*”, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 6, ss. 115-138.

Aksu, H., Akkuş, Y., (2010), “*Türkiye’de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970-2007)*”, Sosyo Ekonomi, C. 1, Ocak-Haziran, ss. 191-213.

Ata, A. Y., (2011), “*Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay Kesit*

Analizi”, Çalışma ve Toplum, 2011/4, ss. 113-134.

Aytaç, M., Aytaç, S., Bayram, N., (2007), “*Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi*”, 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, 24-25 Mayıs, Malatya.

Becker, G. S., (1968), “*Crime and Punishment: An Economic Approach*”, The Journal of Political Economy, Vol.76, No.2, pp.169-217.

Becker, G. S., (1990), “*Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior*”, The Journal of Political Economy, Vol. 101, No. 3, pp. 385-409.

Böke, K., (2010), “Örnekleme”, İçinde Kaan Böke (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, ss.103-149, İstanbul: Alfa Yayınları.

Chiu, W. H., Madden, P., (1998), “*Burglary and Income Inequality*”, Journal of Public Economics, Vol. 69, pp. 123-141.

Cömertler, N., Kar, M., (2007), “*Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi*”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 62, S. 2, s. 37-57.

Çiftçi, B., Bahar, O., (2005), “*Ekonomik Kriz-Suç İlişkisine Teorik ve Ampirik Bir Yaklaşım: Muğla Örneği*”, İktisat İşletme ve Finans, C. 20, S. 227, ss. 109-122.

Dinler, V., İçli, T. G., “*Suç ve Yoksulluk Etkiselliği: Isparta Cezaevi Örneği*”, Uluslararası Davraz Kongresi: Küresel Diyalog, 24–27 Eylül 2009 Isparta, ss. 2469-2486.

Doyle, J. M., Ahmed E., Horn, R. N., (1999), “*The Effects of Labor Markets and Income Inequality on Crime: Evidence from Panel Data*”, Southern Economic Journal, Vol. 65, No. 4, s. 717-738.

Dolu, O., (2011), Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji, 3. Baskı, Ankara: Seçkin.

Ehrlich, I., (1973), “*Participation in Illegitimate Activities; A Theoretical and Empirical Investigation*”, Journal of Political Economy, Vol.81, No.3, pp. 521-565.

Durusoy, S., Köse, S., Karadeniz, O., (2007), “*Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi? Türkiye’de İller Arası Bir Analiz*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C. 7, S. 23, ss. 172-203.

Fafchamps, M., Minten, B., (2006), “*Crime, Transitory Poverty, and Isolation: Evidence from Madagascar*”, Economic Development and Cultural Change, Vol 6, Iss. 3, pp. 579-603.

Fowles, R., Merva, M. (1996), “*Wage Inequality and Criminal Activity: An Extreme Bounds Analysis for the United States, 1975-1990*”, Criminology, Vol. 34, No. 2, pp. 163-182.

Gillani, S. Y. M., Rehman, H. U., Gill, A. R., (2009), “*Unemployment, Poverty, Inflation, and Crime Nexus: Cointegration and Casualty Analysis of Pakistan*”, Pakistan Economic and Social Review, Vol. 47, No. 1, pp. 79-98.

Gould, E. D., Weinberg, B. A., Mustard, D. B., (2002), “*Crime Rates and Local Labor Market Opportunities in The USA*”, The Review of Economics and

Statistics, Vol. 84, No.1, pp.45-61.

Gümüş, E., (2004), “*Crime in Urban Areas: An Empirical Investigation*”, Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, S. 7, ss. 98-109.

Güvel, E. A., (2004), *Suç ve Ceza Ekonomisi*, Ankara: Roma Yayınları.

Hekim, H., Gül, Z., (2011), “*Suç ve Suçla Mücadelenin Ekonomik Analizi*”, Polis Bilimleri Dergisi, C. 13, S. 2, ss. 123-146.

İçli, T. G., (1993), *Türkiye’de Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri*, Yayın-Sayı: 71, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

İçli, T., Altay, A., Başpınar, T., Bahtiyar, M., (2011), *Türkiye’de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Messner, S. F., (1980), “*Income, Inequality and Murder Rates: Some Cross-National Findings*”, *Comperative Social Research*, Vol. 3, pp. 185-198.

Kalaycı, Ş., (2008), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 3. Baskı, Ankara: Asil Yayıncılık.

Kaya, M., V., Bozkurt, İ., (2011), “*İşsizlik, Kişi Başına Milli Gelir (Yoksulluk), Suç Oranı ve Yeşil Kart: 1993-2009 Türkiye Örneği*”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 30, ss. 133-140.

Kelly, M., (2000), “*Inequality and Crime*”, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 82, No. 4, pp. 530–539.

Kızmaz, Z., (2006), “*Suçun Önemli Belirleyenleri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış*”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 1, ss. 73-90.

Kızmaz, Z., (2012), “*Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme*”, *Mukaddime*, S. 5, ss. 51-74.

Kızmaz, Z., Bilgin, R., (2012), *Hırsızlık: Suçlular, Nedenler ve Dinamikleri*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Luiz, J. M., (2001), “*Temporal Association, The Dynamics of Crime and Other Economic Determinants: A Time Series Econometric Model of South Africa*”, *Social Indicators Research*, Vol. 53, pp. 33-61.

Maddah, M., (2013), “*An Empirical Analysis of The Relationship Between Unemployment and Theft Crimes*”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol. 3, No. 1, pp. 50-53.

Maxfield, M. G., Babbie, E., (2000), *Research Methods For Criminal Justice And Criminology*, 4th Ed., Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.

Mehlum, H., Miguel E., Torvik R., (2006). “*Poverty and Crime in 19th Century Germany*”, *Journal of Urban Economics*, Vol. 59, Iss. 3, pp. 370-388.

Mendes SM., McDonald MD., (2001), “*Putting Severity of Punishment Back in the Deterrence Package*”, *Policy Studies Journal*, Vol. 29 No.4, pp.588–610.

Narayan, P. K., Smyth, R., (2004), “*Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Income in Australia: Evidence from Granger Causality Tests*”, Applied Economics, Vol. 36, Iss. 18, pp. 2079-2095.

Nilsson, A., (2003), “*Living Conditions, Social Exclusion and Recidivism Among Prison Inmates*”, Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime, V. 4, Iss. 1, pp. 57-83.

Pazarlıoğlu, V., Turgutlu, T., (2007), “*Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Örneği*”, Finans Politik ve Ekonomik Yaklaşımlar, C. 44, S. 513, ss. 63-70.

Polat, C., Eren, H., Erbakıcı, F., (2013), “*Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar*”, Güvenlik Bilimleri Dergisi, C. 2, S. 1, ss. 1-33.

Tauchen, H., Witte, A. D., Griesinger H., (1994), “*Criminal Deterrence: Revisiting the Issue with a Birth Cohort*”, Review of Economics and Statistics, Vol. 76, No. 3, pp. 399-412.

Yamak, N., Topbaş, F., (2005), “*Suç ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi*”, 14. İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildirileri, 5-6 Mayıs, Ankara.

Walsh, A., Hemmens, C., (2011), Introduction to Criminology, 2nd Ed., Thousand Oaks, CA: SAGE.

TÜİK, (2014), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi, TÜİK.

TÜİK, (2012), Eşdeğerlilik Ölçeği,
http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/GYKA_Panel_2012/turkce/metaveri/tanim/essdegerlik-oelceggi/index.html, 07.04.2015.

TÜİK, (2014), İşgücü İstatistikleri,
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 20.05.2015.

TÜİK, (2015), Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE),
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1014, 02.04.2015.

FBI, (2015), Violent Crime, http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2013/crime-in-the-u.s.-2013/violent-crime/violent-crime-topic-page/violentcrimemain_final, 20.05.2015.